bosch slabbers

RUIMTELIJK PERSPECTIEF DIJKEN IN OVERIJSSEL

COLOFON

OPGESTELD DOOR

Bosch Slabbers Landschapsarchitecten;
Tijs van Loon, Rosie Brader, Jeroen Matthijssen

OPDRACHTGEVER

Provincie Overijssel
Waterschap Drents Overijsselse Delta

DATUM

19 juni 2017

RUIMTELIJK PERSPECTIEF DIJKEN IN OVERIJSSEL

bosch slabbers

IJsseldijk tussen Wilsum en IJsselmuiden

VOORAF

Doel

De dijkversterkingen in Overijssel die uitgevoerd moeten gaan worden, vormen een majeure opgave met een grote ruimtelijke impact. De keringen langs de gehele lengte van IJssel, het Zwarte Water en de Vecht tot Ommen en de voormalige Zuiderzeedijken moeten worden versterkt. Het Ruimtelijk Perspectief heeft als doel te sturen en te inspireren op een goede vormgeving en inpassing van de dijkversterkingsmaatregelen en de wijze waarop met andere ruimtelijke ontwikkelingen en initiatieven in de dijkzone moet worden omgegaan. De nadruk ligt echter op de dijkversterkingsmaatregelen in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) in Overijssel.

Het ‘Ruimtelijk Perspectief’ fungeert als kennis- en inspiratiedocument voor het Waterschap Drents Overijsselse Delta, verantwoordelijk voor de uitvoering van het HWBP in Overijssel. Ook fungeert het ‘Perspectief’ voor de provincie Overijssel, aanjager van goede ruimtelijke kwaliteit binnen Overijssel, als toetsingskader voor de toetsing van HWBP-projecten van het waterschap.

Inhoud

Het ‘Ruimtelijk Perspectief’ beschrijft de kenmerken en ruimtelijke opgaven op het hoge regionale schaalniveau van de Kop van Overijssel, de IJsseldelta en Salland. Het beziet de diverse dijken in hun onderlinge samenhang. Het beschrijft de eenheid en verscheidenheid van het dijkenlandschap Overijssel. Vervolgens geeft het aan hoe daar bij ruimtelijke ingrepen goed mee om te gaan én hoe het dijkenlandschap te versterken en te verbeteren. Het ruimtelijk perspectief biedt daarmee handvatten voor nadere analyse en ontwerp op een lager schaalniveau. Tevens kan een beter onderscheid gemaakt worden in enerzijds ruimtelijke inpassingsmaatregelen van de dijkversterking en anderzijds meekoppelkansen. Dit is relevant aangezien vanuit het HWBP alleen inpassingsmaatregelen worden gesubsidieerd.

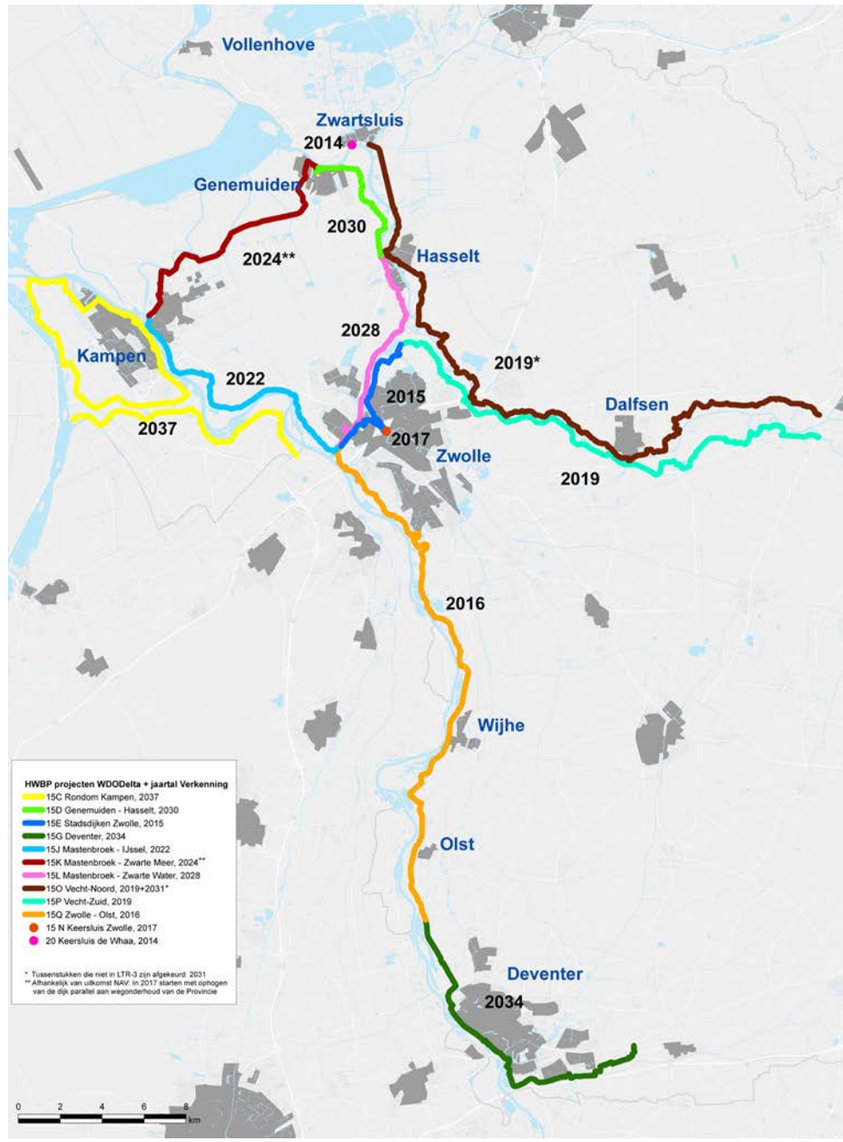

HWBP projecten WDODelta + jaartal verkenning

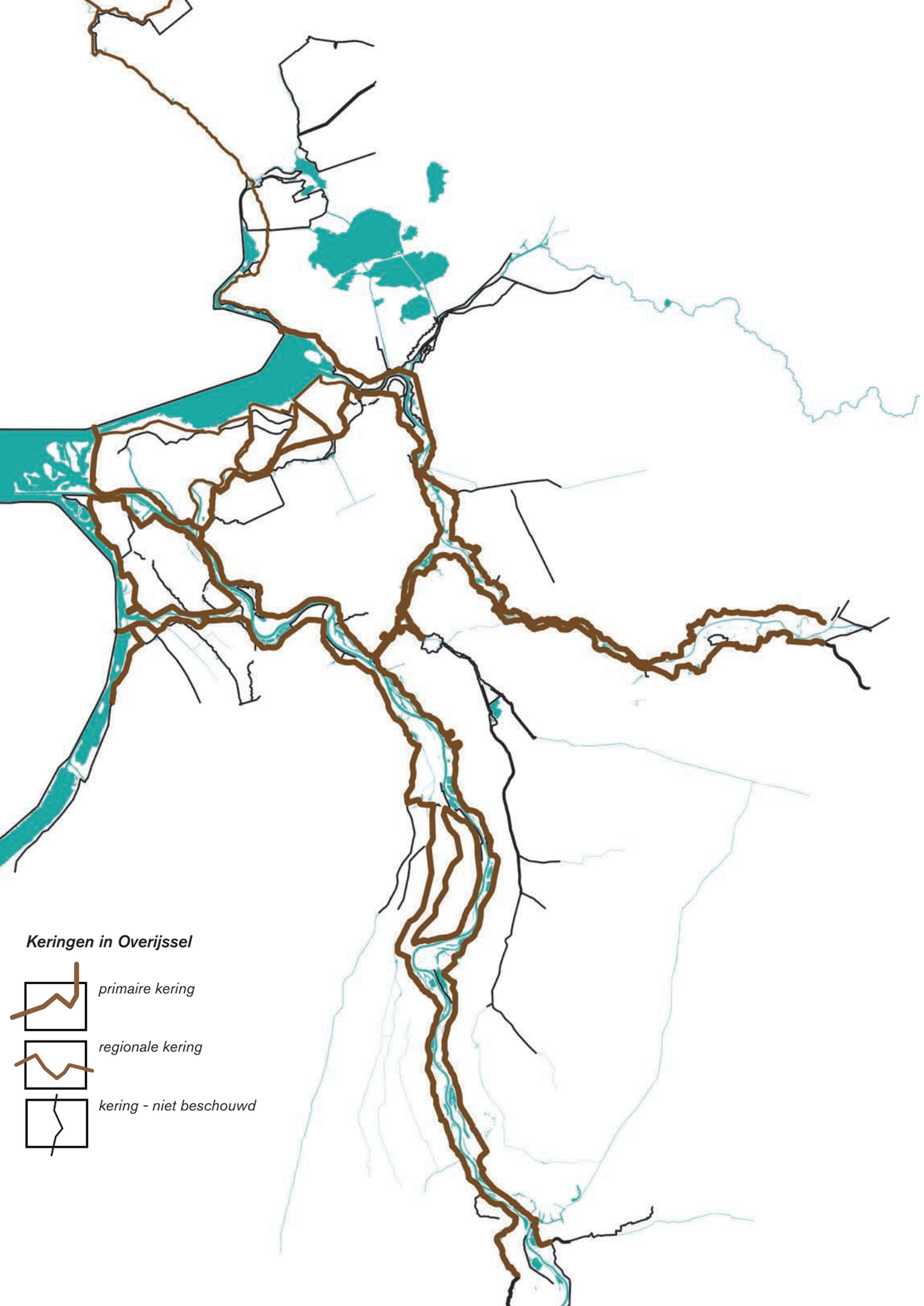

Gebiedsafbakening

Het ‘Ruimtelijk Perspectief’ heeft betrekking op alle primaire keringen binnen de Provincie Overijssel. Dit zijn de dijken langs IJssel, Vecht, Zwarte Water en het IJsselmeer. Voor de volledigheid is ook de westelijke dijk langs de Sallandse IJssel meegenomen, hoewel die grotendeels binnen de provincie Gelderland ligt.

Naast de primaire keringen zijn ook de regionale keringen rondom het Kampereiland en de voormalige Zuiderzeedijk tussen de Wieden en de Noordoostpolder beschouwd, omdat deze een onlosmakelijk onderdeel vormen van het dijkenlandschap van Overijssel.

Ruimtelijke Kwaliteit en het HWBP

Ruimtelijke kwaliteit vormt een belangrijk aspect binnen het HWBP. Daarbij gaat het om een goede vormgeving en landschappelijke inpassing van de dijkversterkingsmaatregelen. Tevens wordt andere partijen de mogelijkheid geboden om hun wensen en opgaven mee te koppelen aan de dijkversterking.

Daarbij is het belangrijk om onderscheid te maken tussen opdracht en ambitie.
De opdracht van het waterschap is een nieuwe dijk te maken die zodanig wordt ingepast dat ze van minimaal gelijkwaardige ruimtelijke kwaliteit is. De waterschappen staan hiervoor aan de lat en beschikken hiervoor over de financiële middelen. Het 'Ruimtelijk Perspectief' biedt een eerste handreiking hoe invulling gegeven kan worden aan deze opdracht. Dat wordt gedaan door de kernkwaliteiten van het dijklandschap op het schaalniveau van de provincie te benoemen en het formuleren van ontwerpprincipes voor de dijkversterking en de meekoppelkansen.

De ambitie, welke past bij majeure ruimtelijke projecten zoals die van het HWBP, zou moeten zijn een dijk te versterken waarbij de ruimtelijke kwaliteit wordt verbeterd. Door een goede vormgeving en ruimtelijke inpassing kan het waterschap aan die ambitie invulling geven. Een andere manier is het benutten van meekoppelkansen. In dat geval bestaat er een ambitie bij gemeente, provincie, terreinbeherende organisatie en/of andere partijen, om méér te doen om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. Door het benutten van meekoppelkansen en door initiatieven, opgaven en geldstromen slim met elkaar te verknopen kan de ruimtelijke kwaliteit verbeterd worden zonder of met beperkte extra middelen.

Eventuele meerkosten vallen buiten de financieringssystematiek van het HWBP en moeten door belanghebbende partijen bekostigd worden. Randvoorwaarde vanuit de financieringsregeling HWBP is dat meekoppelen niet ten koste gaat van tempo en waterveiligheidsbudget, tenzij het bijdraagt aan een doelmatiger oplossing. Partijen kunnen uiteraard zelf een onderling arrangement sluiten om eventuele meerkosten van meekoppelen zelf te dekken.
Het 'Ruimtelijke Perspectief' (ontwerpprincipes) kan agenderend werken voor (gebieds)ontwikkelingen in de dijkzone en helpt daarmee bij het identificeren van meekoppelkansen.

Leeswijzer

Het 'Ruimtelijk Perspectief Dijken in Overijssel' hanteert de zelfde aanpak zoals die ook is toegepast bij de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit IJssel (Bosch Slabbers, 2006). Het document kent de volgende opbouw:
In hoofdstuk 1 – *Ontwikkelingsgeschiedenis van het Dijkenlandschap* wordt een beknopt beeld geschetst van de dijken in Overijssel, waarbij in vogelvlucht wordt ingegaan op de belangrijkste episoden uit de ontwikkelingsgeschiedenis.
In hoofdstuk 2 – *Kernkwaliteiten Dijkenlandschap* worden de kernkwaliteiten van het dijkenlandschap nader onder de loep genomen. Ook worden in dit hoofdstuk de knelpunten geduid.
In hoofdstuk 3 - *Ontwerpopgaven en –ambities* worden de ontwerpopgaven ruimtelijke kwaliteit voor het dijkenlandschap benoemd en wordt aan de hand van ontwerpprincipes een verbeelding gegeven van de wijze waarop bepaalde kwaliteiten kunnen worden versterkt of ontwikkeld.
In hoofdstuk 4 – *Ontwerpprincipes per ensemble* worden de ontwerpprincipes letterlijk op de kaart gezet. Dit leidt tot een begrenzing van samenhangende deelgebieden, waaraan specifieke opgaven en principes worden toegekend. Deze 'ensembles' zijn de bouwstenen voor de eenheid en variëteit van het Dijkenlandschap.

Door de rapportage in chronologische volgorde te lezen wordt duidelijk hoe de zaken als kernkwaliteiten, ontwerpopgaven en –principes en ensembles met elkaar samenhangen.
Op deze manier wordt een goed beeld verkregen van de gehanteerde systematiek en wordt gaandeweg de informatie specifieker; van het niveau van het totale plangebied naar het schaalniveau van het ensemble.
Het 'Ruimtelijk Perspectief' kan echter ook in omgekeerde volgorde worden gebruikt. Uitgaande van een voorgenomen ontwikkeling in een specifiek dijktraject kan in hoofdstuk 4 op de kaarten het hiermee corresponderende ensemble worden gevonden. Op het bijbehorende label staan de ontwerpopgaven en -principes weergegeven die gelden voor dat ensemble. De beschrijving van deze opgaven en principes kunnen terug worden gevonden in hoofdstuk 3. De opgaven zijn gerelateerd en terug te voeren op de kwaliteiten, knelpunten en kansen zoals die in hoofdstuk 2 zijn benoemd.

Vollenhoofsedijk

1 ONTWIKKELINGSGESCHIEDENIS VAN HET DIJKENLANDSCHAP

1.1 Inleiding

De dijken in de Kop van Overijssel en Salland zijn aangelegd in een gebied dat al eeuwenlang de contactzone is tussen IJssel/Vecht en het IJsselmeer (Zuiderzee). Bewoning in grote delen van het gebied was niet mogelijk zonder hoogwaterbescherming in de vorm van terpen en dijken. Het gebied kent daarmee een lange traditie van dijkenbouw, waarbij dijken telkens werden versterkt, vernieuwd of verlegd. Het resultaat is een gelaagd landschap, waarbij elke episode uit de strijd tegen (en met) het water zijn sporen heeft achtergelaten.

Dit hoofdstuk beschrijft de ontwikkelingsgeschiedenis van het dijkenlandschap in de Kop van Overijssel en Salland. In de beschrijving wordt kort stilgestaan bij de belangrijkste ontwikkelingen die het beeld van het dijkenlandschap bepaald hebben.

Het landschap is uiteengelegd in een drietal lagen: natuurlijke laag, cultuurlijke laag en stedelijke laag. De drie lagen samen bepalen het beeld van het huidige dijkenlandschap.

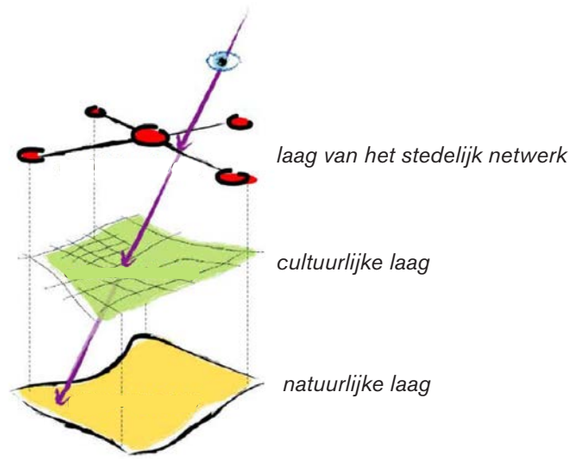

1.2 Natuurlijke laag

Vorming van het IJssel- en Vechtdal

De basis voor het landschap is gelegd tijdens de ijstijden. Niet alleen de stuwwallen van Veluwe, Salland en Vollenhove zijn ontstaan door het landijs, ook de basis voor de oerstroomdalen van IJssel en Vecht en het zandlandschap zijn toen gelegd.

Één van de ijslobben die ons land binnendringt graaft zich ter plekke zeer diep in en drukt zand, klei en grindlagen opzij en voor zich uit. Zo ontstaat een gletsjerbekken van zo'n 25 kilometer breed en 50 tot 100 meter diep; het latere dal van de IJssel. Ook het tien kilometer brede oerstroomdal van de Vecht, dat ooit doorliep tot ver in de Noordzee, kreeg zijn vorm in de ijstijden. De ijslobben zorgden er namelijk voor dat de oorspronkelijk zuid-noord lopende Vecht werd afgebogen naar het westen.

Na de ijstijden bleef er aan weerszijde van het IJssel en Vechtdal een reliëfrijk – door de wind gevormd – zandlandschap achter, dat gekenmerkt wordt door relatief grote verschillen tussen hoog/droog en laag/nat gebied. De hogere zandruggen waaronder rivierduinen waren de plekken waar de mens zich als eerste op zouden vestigen.

De IJssel als zelfstandige rivier

Het bekken vult zich langzaam met rivierzanden van de Rijn. Na verloop van tijd stroomt de Rijn echter steeds meer door de hoofdtak in westelijke richting en krijgt de IJsseltak minder water te verwerken. Uiteindelijk komt de IJssel zelfs geheel los te liggen van de Rijn en wordt het een zelfstandige rivier die gevoed wordt door ondermeer de Oude IJssel en een voorganger van de Berkel. Het klimaat verandert en piekafvoeren komen minder vaak voor. De IJssel, maar ook de Vecht veranderen van een snelstromende vlechtende rivier naar een veel rustiger meanderende waterloop.

In de vroege middeleeuwen worden IJssel en Rijn weer herenigd en ontstaat de Gelderse IJssel. De hereniging van beide rivieren is veroorzaakt doordat de Betuwe in de loop der tijd zo hoog opslibde dat de oude geul tussen Westervoort en Doesburg weer kon overlopen en actief kon worden.

Bereik van het landijs gedurende de diverse ijstijden

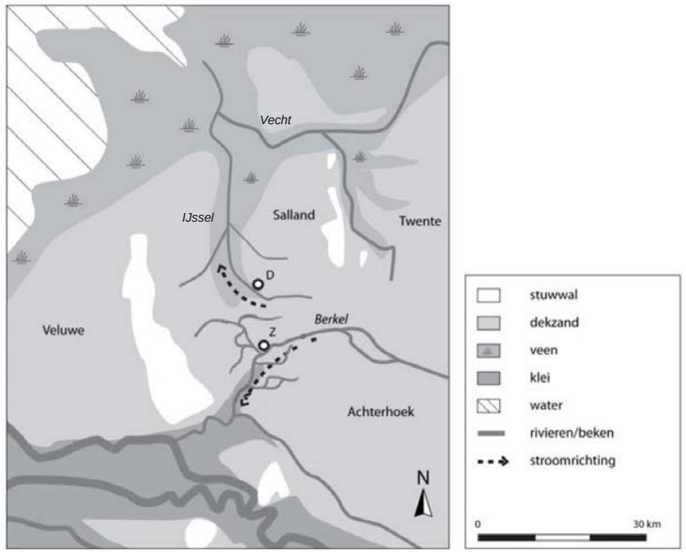

Afwatering van beken en rivieren op het IJsseldal voor het ontstaan van de Gelderse IJssel (bron RAAP)

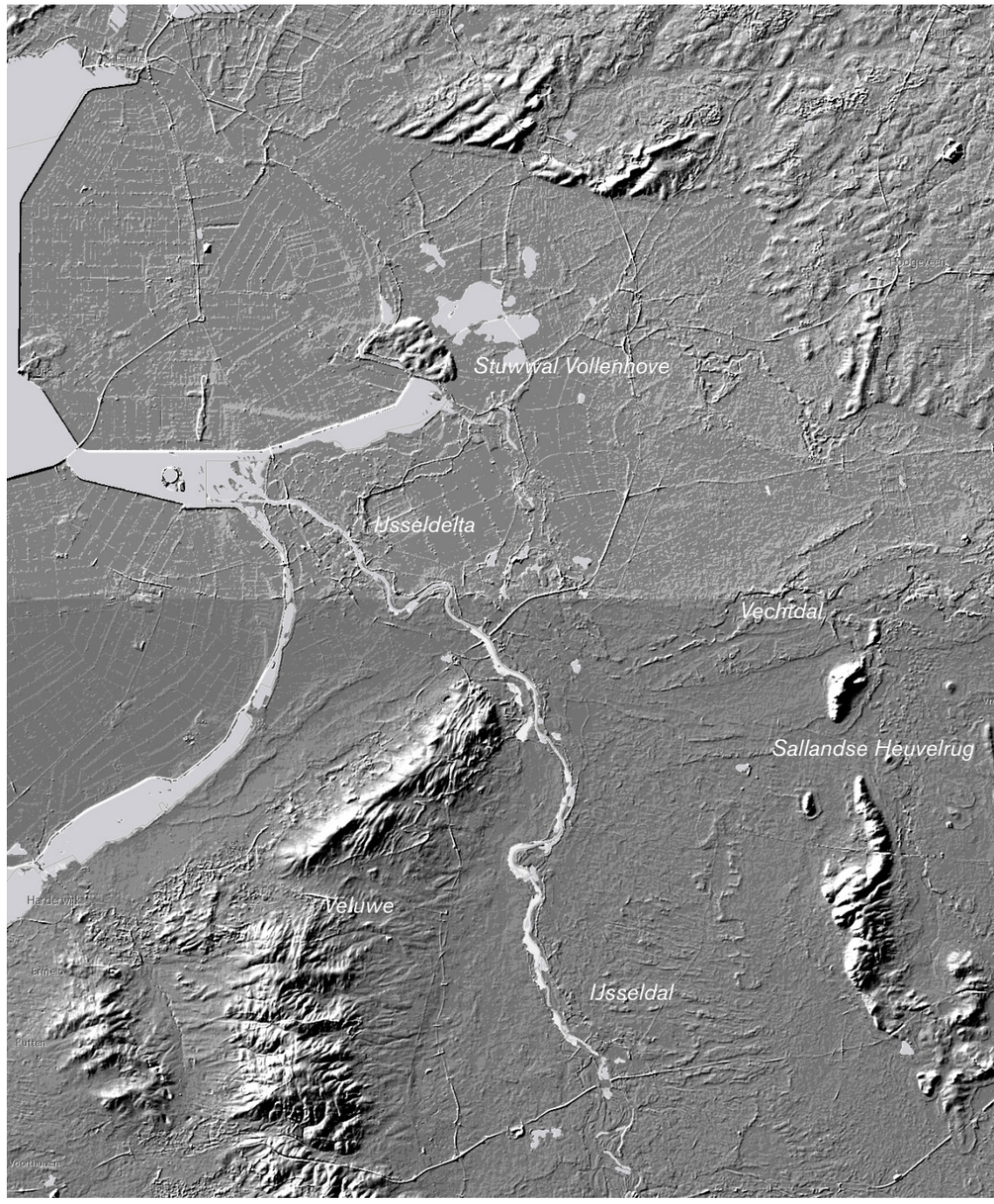

Op de Actuele Hoogtekaart Nederland (AHN.nl) zijn de stuwwallen, rivierduinen langs de Vecht en de zandruggen van Salland duidelijk zichtbaar

Historische kaart van de IJsseldelta. Duidelijk zichtbaar is hoe de IJssel zicht ter hoogte van de stad Kampen vertakt in meerdere armen. Een deel van deze armen is nog steeds aanwezig in het landschap.

Overstromingsvlakte van de Vecht tussen Dalfsen en Zwolle met een duiding van de voormalige rivierlopen van de Vecht. Afbeelding: IJsselakademie nr. 2 juni 1982

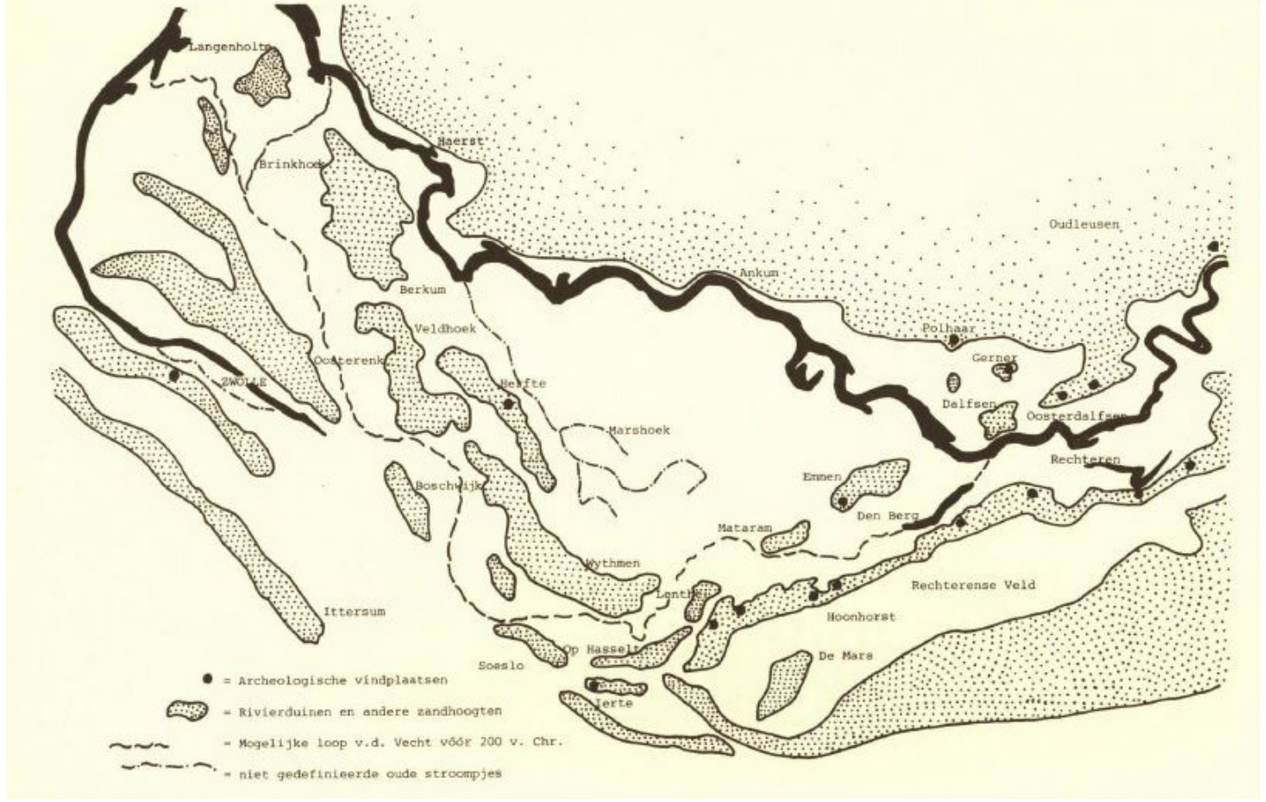

Vorming van de IJsseldelta

De toegenomen afvoer en de hogere stroomsnelheid maakt dat de IJssel zich steeds meer gaat insnijden in haar bedding. Daarbij worden de oude zandpakketten uit het Pleistoceen aangesneden. Bij hoge waterstanden wordt dit zand op de oevers geworpen, waardoor naar verloop van tijd zandige oeverwallen ontstaan. De sterke toename van zandtransport door de rivier heeft tot gevolg dat in het mondingsgebied van de IJssel zich een delta met rivierarmen en kreken ontwikkelt; het Kampereiland. Aangenomen wordt dat deze delta pas omstreeks 1200 na Chr. ontstaat. Het bijzondere van deze delta is het feit dat het een zoetwatergetijde dynamiek kent: de delta is ontstaan op het raakvlak tussen IJssel en Zuiderzee. De invloeden vanuit de rivier de Zuiderzee hebben elkaar afgewisseld en beïnvloed, wat geleid heeft tot het specifieke patroon van uitwaaierende kreken met tussenliggende eilanden.

Monding van de Vecht en Zwarte Water

Geologisch gezien begint het mondingsgebied van de Vecht al bij Dalfsen. De rivier verlaat hier het dal en stroomt door het lage vanouds natte landschap. In de loop der tijd heeft de Vecht hier haar loop binnen deze overstromingsvlakte regelmatig verlegd. Stroompjes vanuit het zuidelijk gelegen Sallandse dekzandgebied werden door de oeverwallen langs de IJssel (en deels geholpen door de mens) gedwongen af te stromen in noordelijk richting. Bij Zwolle kwamen deze stromen samen en vormde het Zwarte Water. Ten noorden van Langeholte komen Vecht en Zwarte Water samen om vervolgens samen af te stromen richting Zuiderzee.

1.3 Cultuurlijke laag

Ontginningen

De eerste mensen vestigden zich op de hogere zandruggen en zandduinen langs de rivier. De rivier bood een verbinding naar verder weg gelegen streken en de overstromingen van de rivier zorgde er telkens weer voor dat er voedselrijk slib werd afgezet. Vanaf de hoger gelegen gronden werd het landschap geleidelijk aan ontgonnen. De vruchtbare gronden langs de rivier werden gebruikt als hooi- en weilanden voor het vee: de zogenaamde groenlanden. Op de oeverwallen werden akkers (enken) aangelegd. Vanaf de 14e eeuw worden grootschalige ontginningen ter hand genomen. De komgebieden langs de Sallandse en Gelderse weteringen worden ontgonnen en het moerasbos tussen het Zwarte Water en de IJssel wordt omgevormd tot landbouwgrond: Polder Mastenbroek.

Bedijkingen

In de loop van de middeleeuwen neemt de bevolking toe en worden grote delen van het stroomgebied van de Rijn en Vecht ontgonnen. De afwatering van natte gebieden wordt verbeterd en bossen, die het water van nature vasthielden, worden gerooid. Door deze versnelde afvoer van water nemen de piekafvoeren op de IJssel en Vecht toe. Vanaf de 12e eeuw is er gestart met de bedijking van delen van de IJssel, Zwarte Water en Vecht om de opkomende steden en ontgonnen gebieden te beschermen tegen het wassende water. In de IJsseldelta (Kampereiland) en langs de Zuiderzeekust werden in eerste instantie terpen aangelegd. Naarmate de mens zich steeds beter tegen wateroverlast ging beschermen, werd het gevaar groter. Met de overheersende westelijke en zuidwestelijke winden werd het water op de Zuiderzee opgestuwd. De dijken langs de oostkant van de Zuiderzee, maar ook de meer landinwaarts gelegen dijken langs de IJssel en Zwarte Water kregen daardoor de vollle laag. Uit de laatste eeuwen hebben vooral de stormvloeden uit 1775, 1825 en 1916 veel schade veroorzaakt, de tientallen kolken vormen hiervan de stille getuigen. Met de aanleg van de Afsluitdijk in 1932 behoren de stormvloeden tot het verleden en zijn er geen grote dijkdoorbraken meer geweest.

Kaart uit 1750 van de Mastenbroekerpolder.

Kaart der doorbraken en overstromingen 1825. Grote delen van de Kop van Overijssel en Salland stonden onder water.

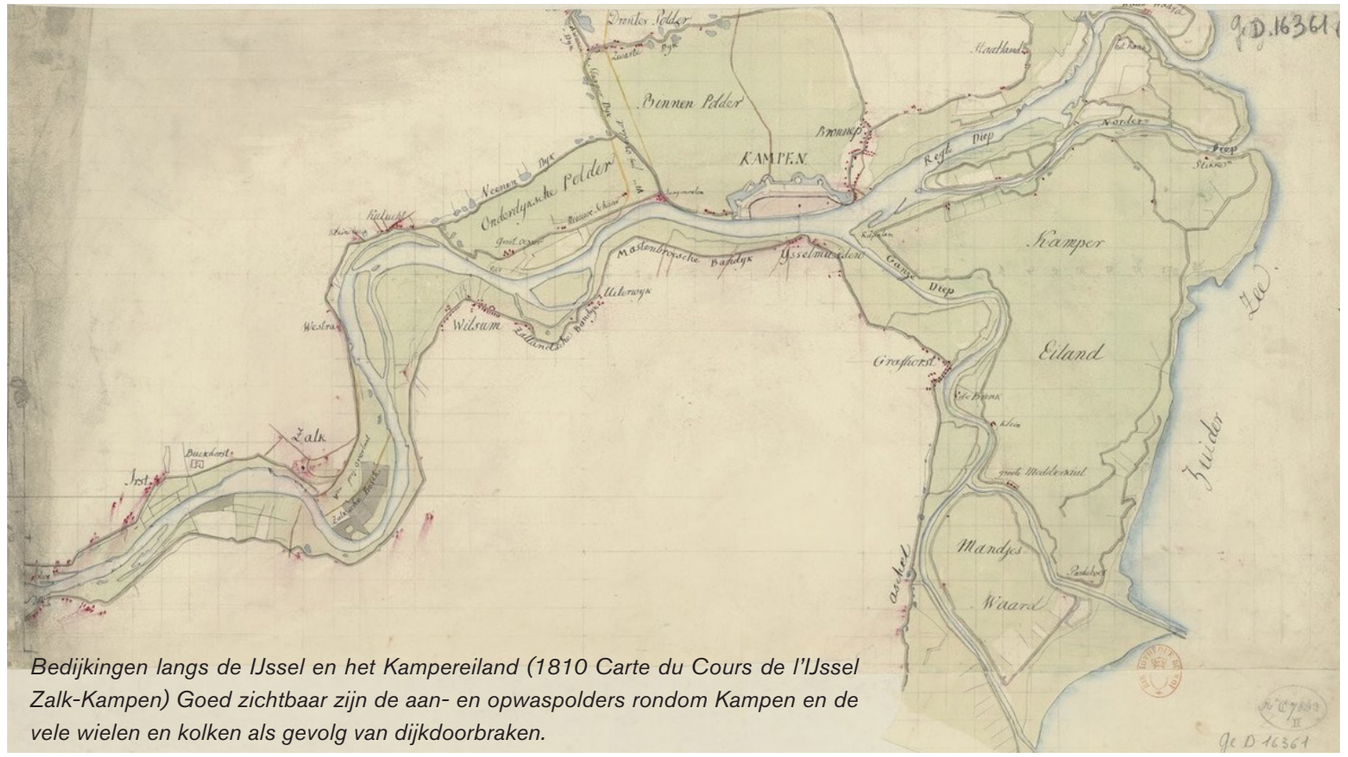

Bedijkingen langs de IJssel en het Kampereiland (1810 Carte du Cours de l'IJssel Zalk-Kampen) Goed zichtbaar zijn de aan- en opwaspolders rondom Kampen en de vele wielen en kolken als gevolg van dijkdoorbraken.

De Hottingerkaart (ca 1794) laat fraai zien hoe de landgoederen ten noorden van Deventer middels lanen en zichtlijnen verbonden waren met dijk en rivier

Kasteel Rechteren lag vroeger strategisch in een meander van de Vecht. De rivierbocht is afgesneden en gaat over in de gegraven gracht die rond het kasteel ligt.

Landgoederen en buitens

Het landschappelijke schoon langs de IJssel en Vecht wordt als sinds eeuwen gewaardeerd. De elite uit Zwolle en Deventer bouwde vanaf de 17e eeuw hun buitens in de nabijheid van de rivier. Verspreid langs de IJssel en de Vecht komen tientallen landgoederen voor. Een deel van deze landgoederen was via zichtlijnen en lanen nadrukkelijk verbonden met de dijk en de rivier, zoals zichtbaar op de Hottingerkaart.

1.4 Stedelijke laag

Opkomst van de Hanze

Vanaf de 12e eeuw neemt de Ommelandsvaart naar Scandinavië een belangrijke vlucht. De steden langs de IJssel en het Zwarte Water weten hiervan te profiteren en sluiten zich aan bij het Hanzeverbond. Het Hanzeverbond groeide in de 14e en 15e eeuw uit tot een machtige economische factor. Steden bundelden hun krachten, beschermden elkaar en konden gunstige privileges afdwingen. In haar hoogtijdagen telde het Hanzeverbond 150 leden, met name in Nederland en Duitsland. In de Hanzesteden was er sprake van grote economische groei en welvaart. De belangrijkste handelswaren uit die tijd zijn huiden, was, graan, zout en laken. De van oorsprong kleine nederzettingen groeiden uit tot machtige steden. Niet alleen op economisch gebied, maar ook op artistiek terrein was er sprake van een grote ontwikkeling. Het Hanzetijdperk van de 15e eeuw was voor de steden langs de IJssel een soort vroege "Gouden Eeuw". Een eeuw later nam de betekenis van het verbond af door de toenemende concurrentie vanuit Engeland en Holland.

Scheepvaart

Dat de IJssel en Zwarte Water van oudsher van belang zijn als transportroute is al benoemd bij de ontwikkeling van de Hanze. Maar ook vandaag de dag vervult de rivier nog een belangrijke functie voor de beroepsvaart. Ten behoeve van de scheepvaart zijn ook aanpassingen gedaan aan de rivierloop. Bochten zijn afgesneden, en door de aanleg van kribben en oeverdverharding is de loop van de rivier vastgelegd en blijft de geul op diepte. Bij Kampen, Zwolle, Deventer, Hasselt, Zwartsluis en Genemuiden bevinden zich havens met watergerelateerde bedrijven.

Hanzesteden en handelswegen omstreeks 1400. De Overijsselse steden maken deel uit van een handelsnetwerk dat grote delen van noord- en oost Europa bomvat.

Historische kaart Hanzestad Kampen. Langs de IJsselkade heerst volop bedrijvigheid.

19e eeuwse kaart van Wilsum. De hoge dijk vormt de ontwikkelingsas: wegen, bebouwing en akkerbouw bevinden zich op of direct langs de dijk.

Infrastructuur
Van oudsher vormen de hoog gelegen dijken de verbindingen tussen de steden, dorpen en het ommeland. In de loop der tijd verliezen de dijken langzaam aan betekenis als hoofdverbindingen in het landschap. Spoorlijnen en nieuwe autowegen door het achterland nemen de rol over. Het gevolg daarvan is dat de belangrijkste stedelijke ontwikkelingen niet meer langer langs de dijk plaatsvinden, maar zich juist concentreren rondom de knooppunten langs spoorlijnen en hoofdwegen.

Recreatie
Na WOII neemt het inkomen en de hoeveelheid vrije tijd en daarmee de behoefte aan recreatie mogelijkheden toe. Het fraaie dijkenlandschap voorziet in deze behoefte en biedt volop mogelijkheden voor wandel- en fietstochten. De rivieren vervullen een belangrijke rol als route voor de recreatievaart. Het afwisselende landschap en de historische steden zijn wat dat betreft belangrijke troeven. Ten behoeve van de recreatievaart zijn op diverse plaatsen aanlegplaatsen en jachthavens aangelegd.

Begin 20e eeuwse ansichtkaart van Hasselt. De activiteiten concentreren zich langs het water en rondom de brug.

Toeristische gids voor Deventer en omstreken (ca 1890)

Het hoogwaterkanon bij Blankenham

2 KERNKWALITEITEN DIJKENLANDSCHAP OVERIJSSEL

2.1 Inleiding

Wat is de essentie van de Overijsselse dijken? Waarin onderscheiden de dijken zich van andere dijken in Nederland; wat zijn de kenmerken en kwaliteiten die typisch voor de dijken van Overijssel zijn?
In dit hoofdstuk wordt het specifieke karakter van de dijken in Overijssel nader uitgewerkt aan de hand van kernkwaliteiten. In deze analyse wordt ook aangegeven welke knelpunten voorkomen die deze kwaliteiten onder druk zetten.

De indeling in de natuurlijke laag, cultuurlijke laag en stedelijke laag vormt ook voor dit hoofdstuk weer de kapstok. Per laag is een motto geformuleerd dat de essentie van de kwaliteiten per laag weergeeft. Dit zijn:

- 'Delta van IJssel en Vecht' voor de natuurlijke laag
- 'Landschapsmozaïek' voor de cultuurlijke laag
- 'Dijk als as voor ontwikkeling' voor de stedelijke laag.

In de volgende paragrafen worden deze motto's nader toegelicht en worden de belangrijkste kwaliteiten benoemd. Dit gebeurt op het niveau van het totale studiegebied waarbij per motto een kaartbeeld wordt gepresenteerd.

Wat is een dijklandschap?
Het dijklandschap bestaat uit de dijk en het aangrenzende landschap. Binnen het dijklandschap worden 5 aspecten onderscheiden:

- tracé van de dijk
- profiel van de dijk
- bekleding van de dijk
- omgeving van de dijk (aangrenzende binnen- en buitendijkse landschap)
- het gebruik van de dijk.

Zoals uit het vervolg zal blijken zijn de kenmerken van de natuurlijke laag met name bepalend voor het tracé, profiel en bekleding van de dijk. De cultuurlijke laag is met name van belang voor de relatie tussen de dijk en haar directe omgeving. De stedelijke laag is bepalend voor het gebruik (o.a. wonen, werken, transport, recreatie) van de dijk.

2.2 Natuurlijke laag: Delta van IJssel en Vecht

Essentie

De dijken in de Kop van Overijssel en Salland zijn aangelegd in een gebied dat al eeuwenlang de contactzone is tussen IJssel/ Vecht en het IJsselmeer (Zuiderzee). De bodem, het aanwezige reliëf en specifieke watervormen zoals hanken, kreken en meanders zijn het resultaat van morfologische processen vanuit de zee en de rivier.

De kenmerken (o.a. bodemopbouw, aanwezigheid reliëf) en achterliggende processen (bijv. mate en duur van optreden van hoogwater) van het natuurlijke landschap zijn in grote mate bepalend (geweest) voor het tracé en profiel van de dijk. Op basis van de positie van de dijk binnen het natuurlijk systeem kunnen een 6-tal families van dijken worden onderscheiden.

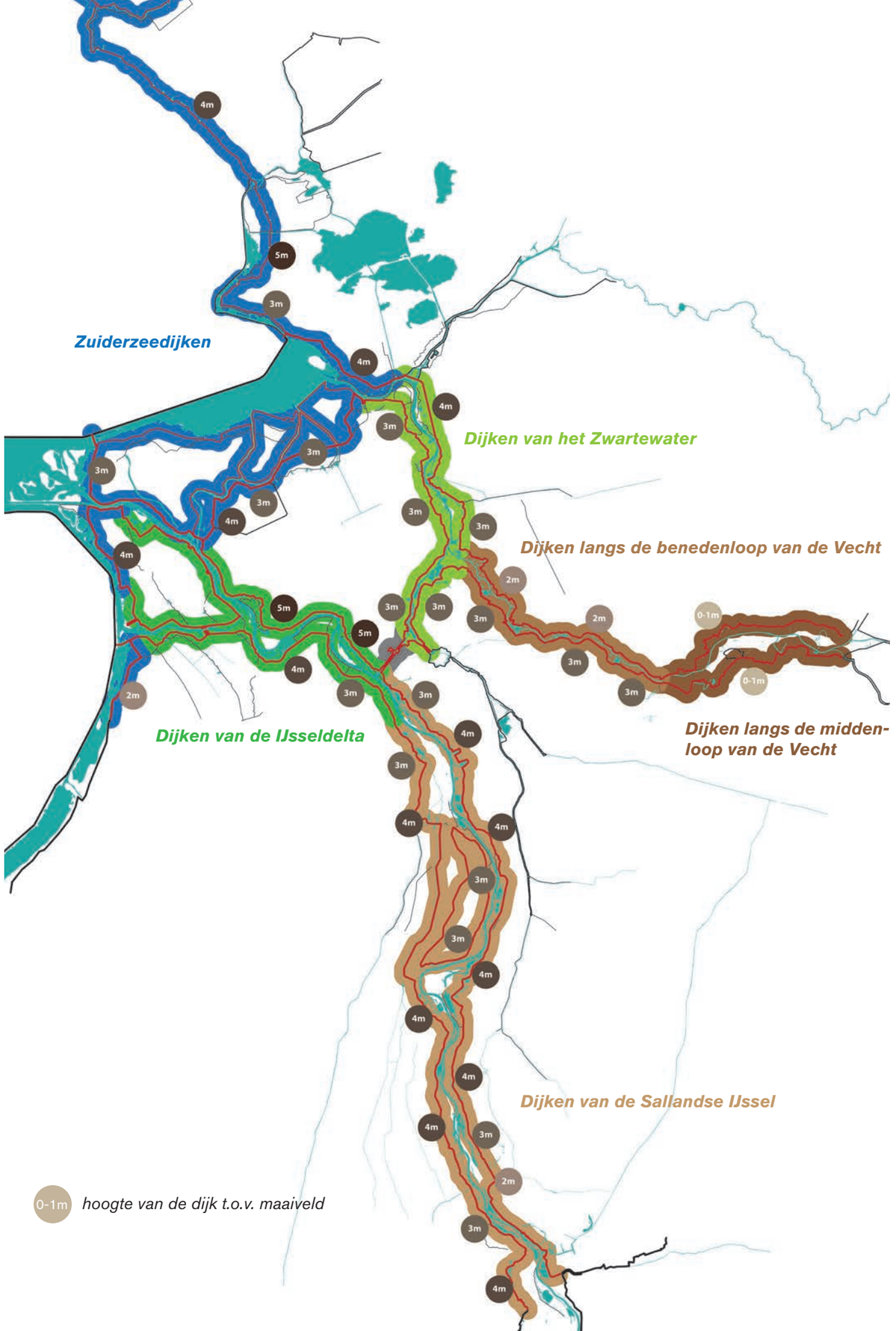

6-tal families van Dijken

Zuiderzeedijken

dijktype	meerdijk (voormalige zeedijk)
ondergrond	zeeklei
faalmechanisme	hoogte, bekleding en stabiliteit. (Kort durend hoogwater als gevolg van windopstuwing vanuit IJsselmeer (m.n. golfoploop)
tracé	oude dijken: slingerend tracé (a.g.v. dijkdoorbraken) over de kwelderwal recente dijken: tracé met rechtstanden
profiel	hoogte 2-5m boven maaiveld vaak een flauw buitentalud (1 op 4/5) i.v.m. met golfoploop

tracé van rechtstanden en scherpe knikken (m.u.v. Zalkerzeedijk en Blokzijler-zeedijk)

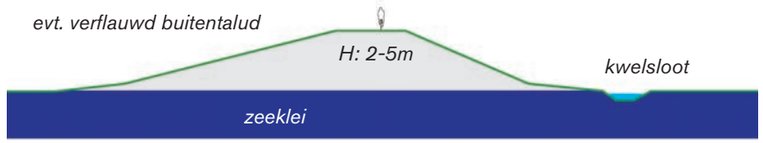

Dijken van de IJsseldelta

dijktype	rivierdijk
ondergrond	smalle lage oeverwal met laag achterland
faalmechanisme	piping, bekleding, stabiliteit, hoogte. (Hoogwater is combinatie van rivieraf-voer en windopstuwing vanuit IJsselmeer (golfoploop)
tracé	de hogere delen van de oeverwal
profiel	relatief hoge dijk (3-5m boven maaiveld), evt binnendijkse berm hier en daar een flauw buitentalud (1 op 4/5) ivm met golfoploop

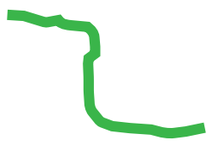

tracé van lome bogen en lichte slingers

Dijken van het Zwarte Water

dijktype	rivierdijk
ondergrond	smalle lage oeverwal met laag achterland
faalmechanisme	piping, bekleding, stabiliteit, hoogte (Hoogwater is combinatie van rivieraf voer en windopstuwing vanuit IJsselmeer/Zwartemeer (golfoploop)
tracé	sterk slingerend trace over de hogere delen van de oeverwal
profiel	hoogte 3-4m boven maaiveld) hier en daar een flauw buitentalud (1 op 4/5) i.v.m. met golfoploop

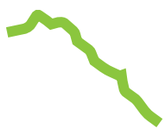

tracé van korte scherpe slingers a.g.v. dijkdoorbraken

Dijken van de Sallandse IJssel

dijktype	rivierdijk
ondergrond	brede hoge oeverwal, rivierduinen, dekzand, komklei
faalmechanisme	piping, bekleding, stabiliteit, hoogte (Langdurig hoogwater als gevolg rivierafvoer)
tracé	licht slingerend trace over de hogere delen van het landschap
profiel	hoogte 2-4m boven maaiveld) relatief steile dijk (1 op 2,5 tot 1 op 3)

tracé van lichte slingers

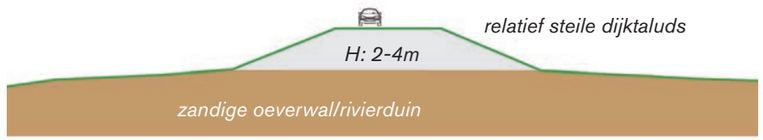

Dijken langs de Benedenloop van de Vecht

dijktype	rivierdijk
ondergrond	zandgronden
faalmechanisme	piping, bekleding, stabiliteit, hoogte (Langdurig hoogwater als gevolg rivierafvoer)
tracé	slingerend trace over de hogere delen van het landschap
profiel	hoogte 1-3m boven maaiveld) relatief steile dijk (1 op 2,5 tot 1 op 3)

trace van korte scherpe slingers

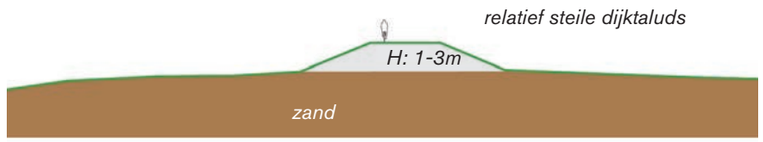

Dijken langs de Middenloop van de Vecht

dijktype	rivierdijk
ondergrond	zandgronden
faalmechanisme	piping, bekleding, stabiliteit, hoogte (Langdurig hoogwater als gevolg rivierafvoer)
tracé	slingerend trace over de hogere delen van het landschap
profiel	hoogte 0-1m boven maaiveld)

trace van korte scherpe slingers, dijk deels onder maaiveld

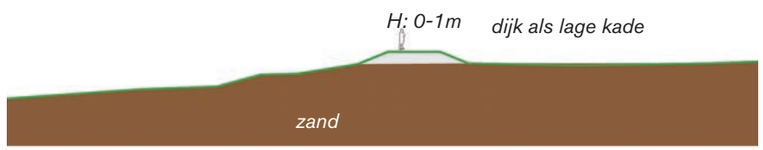

Kanaaldijk

dijken langs Zwolle IJsselkanaal (is watergang zonder natuurlijke oorsprong)

2.2.1 Kernkwaliteiten

Gevarieerde reliëfrijke ondergrond
Over een betrekkelijk korte afstand is sprake van een complete riviermonding, waarbij IJssel en Vecht hun dal verlaten en via een vertakte delta uitmonden in de voormalige Zuiderzee. Op een klein oppervlak vinden we zand-,veen, klei, oeverwal en stuwwal-gronden.
Het landschap langs IJssel, Vecht en Zuiderzee is rijk aan kleinschalig reliëf (uitlopers stuwwal, dekzandruggen, kreekruggen, oeverwallen, rivierduinen en strandwallen). Het tracé van de dijken is veelal geënt op het aanwezige reliëf, van oudsher situeerde men de dijken op de hogere gronden (oeverwallen, rivierduinen en strandwallen).

Herkenbare riviertrajecten
Zowel de IJssel als de Vecht & Zwarte Water worden gekenmerkt door een aantal opeenvolgende deeltrajecten met elk hun eigen karakteristiek. De verschillende trajecten weerspiegelen zowel de overgang van de hogere naar de lagere gronden, als de overgang van een grotendeels door de rivier bepaald systeem, naar een systeem waar ook de invloed van het IJsselmeer (Zuiderzee) steeds meer bepalend wordt.

- Bij de Middenijssel (ten zuiden van Deventer) en bij de Middenloop van de Vecht (ten oosten van Dalfsen) wordt de rivier geflankeerd door hogere zandgronden die grenzen aan het (oorspronkelijke) winterbed van de rivier. Er is hier sprake van een duidelijk herkenbaar rivierdal met een sterk meanderende rivier.
- Stroomafwaarts van Deventer (Sallandse IJssel) en stroomafwaarts van Dalfsen (Benedenloop van de Vecht) krijgt de rivier een ander karakter. Het stroomdal van beide rivieren wordt breder. De rivieren krijgen een licht slingerend karakter (i.p.v. meanders), geflankeerd door oeverwallen en rivierduinen.
- Voorbij Zwolle gaan beide rivieren over in de delta. De oeverwallen worden hier lager en smaller. Als gevolg van de werking van eb en vloed in het verleden zijn in de IJssel en het Zwartewater een aantal getijde meanders ontstaan. Vanaf Kampen vertakt de IJssel in verschillende (getijde)kreken, zoals het Noorderdiep en het Ganzediep. De uiterwaarden langs de IJssel en het Zwarte Water zijn breed en weids. Langs de waterkant komen uitgestrekte rietvelden voor.

Families van dijken
De kenmerken van het natuurlijke systeem (ondergrond, natuurlijke processen) zijn in grote mate bepalend voor het tracé en profiel van de dijk. Op basis van de positie van de dijk binnen het natuurlijk systeem kunnen verschillende families van dijken worden onderscheiden (zie vorige pagina).

- Ten zuiden van Deventer (Midden IJssel, buiten plangebied) en ten westen van Dalfsen (Middenloop van de Vecht) zijn de dijken gesitueerd op de rand van het dekzandgebied en zijn daardoor maximaal enkele meters hoog. Op een aantal plaatsen zijn ze door de aanwezigheid van hoge gronden zelfs fysiek afwezig.
- Stroomafwaarts van Deventer (Sallandse IJssel) en Dalfsen (Benedenloop van de Vecht) worden de rivieren geflankeerd door relatief hoge oeverwallen en rivierduinen. De dijk is gelegen op deze hogere gronden en is daardoor relatief laag (2 tot 4 meter). Door de zandige ondergrond is bij deze dijken vaak sprake van een pipingopgave.
- Voorbij Zwolle worden de oeverwallen lager. De op de oeverwallen gesitueerde dijken van de IJsseldelta en langs het Zwarte Water zijn daardoor relatief hoog (tot 5 meter). Naast rivierafvoer worden faalmechanismen van de dijk ook bepaald door opstuwing vanuit het IJsselmeer en het Zwartemeer. Daar waar sprake is van weidse brede uiterwaarden hebben de dijken vaak een verflauwd buitentalud in verband met golfoploop. De dijken vertonen daarmee ook kenmerken van een zeedijk.
- Kenmerkend voor de dijken langs de voormalige Zuiderzee is het veelal asymmetrische profiel, met een steil binnentalud en een flauw buitentalud (1 op 4 of flauwer). De dijken die direct grenzen aan het open water van de voormalige Zuiderzee zijn hoog (tot 5 meter) (Blokzijlerzeedijk, Oppen Swolle). Dijken waarbij sprake is van een breed voorland zijn relatief laag (ca 3 meter) (Kamperzeedijk).

De hierboven beschreven kenmerken vormen de gemene deler per dijkfamilie. Hierbinnen vinden tal van uitzonderingen plaats als gevolg van specifieke natuurlijke omstandigheden en aanpassingen in het verleden. De beschreven kenmerken zijn gebaseerd op waarnemingen in het veld en een bureaustudie op het hogere schaalniveau. Aanbevolen wordt om bij de verdere uitwerking van de dijkversterkingsopgave een meer gedetailleerde (historische) analyse uit te voeren naar de specifieke kenmerken van de dijk.

Natuurlijk karakter
Zowel de IJssel als de Vecht/Zwarte Water hebben een sterk natuurlijk karakter. Dit komt tot uitdrukking in de talrijke meanders en hanken van de huidige rivierloop. Ook de vertakkende kreken in de IJsseldelta vormen een karakteristiek patroon. De natuurlijke (oorspronkelijke) vorm van de rivier is daardoor nog goed herkenbaar in het landschap.
Belangrijke natuurwaarden zijn gekoppeld aan de rivieren in de vorm van stroomdalgraslanden, ooibossen en rietmoerassen. Specifiek voor de IJssel/Vechtdelta is het voorkomen van de zeldzame Kievitsbloem. Ook vormen de uiterwaarden een belangrijke biotoop voor verschillende vogelsoorten. Grote delen van het winterbed zijn aangewezen als Natura 2000 vogelrichtlijn/habitatgebied.

2.2.2 Knelpunten

Bij dijkversterkingen in het verleden zijn hier en daar de typische profiel- en tracé kenmerken behorend bij de verschillende families van dijken verloren gegaan. Het tracé is bijvoorbeeld rechtgetrokken (zoals bij Olst en Wijhe), de kruin van de dijk is verbreed t.b.v. een autoweg of naderhand aangebrachte bermen en tuimeldijkjes leiden tot een gekunsteld dijkprofiel. Een toekomstige dijkversterking biedt kansen zulke ‘fouten‘ uit het verleden te herstellen door beter aan te sluiten bij de kenmerken van de verschillende dijkfamilies.

Het ontbreken van de dynamiek in het riviersysteem is een belangrijk ander knelpunt. De karakteristieke natuurlijke elementen en structuren (meanders, hanken, kreken en kronkelwaarden) vinden hun oorsprong in natuurlijke processen die niet meer actief zijn. Zonder dynamiek worden deze kwaliteiten dan ook niet vernieuwd en versterkt, en kan hooguit van consolidatie sprake zijn. Ook bepaalde natuurwaarden zoals het voorkomen van de kievitsbloem en stroomdalgraslanden staan onder druk door de beperkte dynamiek binnen het natuurlijke systeem.
Met de programma’s Ruimte voor de Rivier (langs de IJssel) en Ruimte voor de Vecht wordt de dynamiek binnen het rivierensysteem op beperkte schaal hersteld (o.a. meestromende nevengeulen, ruimte voor erosie en sedimentatie) De dijkversterkingsopgave biedt hier en daar ook kansen voor het herintroduceren van dynamiek in het riviersysteem door werk-met-werk te maken en het benutten van meekoppelkansen (zie hoofdstuk 4).

natuurlijk landschap

zandgebieden
stuwwallen
dekzandvlakte en ruggen
beekdalen en natte laagtes

veengebieden
laagveengebieden
hoogveengebieden

rivierengebieden
rivier en uiterwaarden
oeverwallen
komgronden

voormalig zuiderzeegebied
zeekleigebied en randmeren

Zwarte Water
Benedenloop Vecht
Middenloop Vecht
IJsseldelta
Sallandse IJssel
Midden IJssel

ecologische waarden

kivietsbloemhooilanden
stroomdalgraslanden
eeuwenoude bossen
dynamische riviernatuur

bron: provincie Overijssel/beleidsinformatie

2.3 Cultuurlijke laag: Landschapsmozaïek

Essentie

Met de term Landschapsmozaïek wordt de grote variatie aan landschapstypen bedoeld die door de in cultuurname van het landschap in de loop der eeuwen is ontstaan.
De laag van het cultuurlandschap is met name van belang voor de relatie tussen dijk en omgeving. Per landschapstype is sprake van een specifieke relatie tussen dijk en het aanliggende landschap. Vergeleken met andere delen van Nederland is in Overijssel daardoor sprake van een grote variatie aan dijklandschappen op een klein oppervlak.

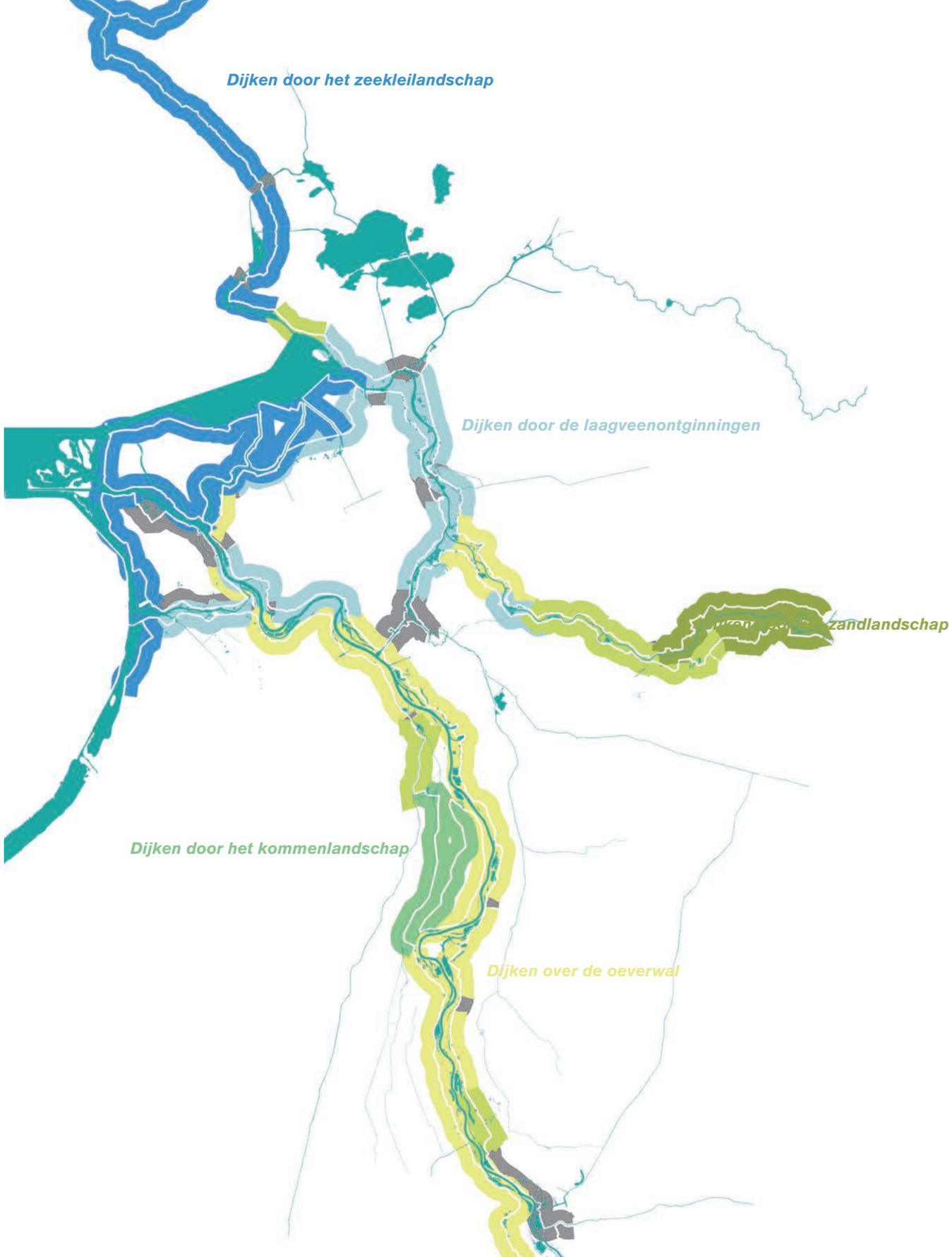

Variatie aan dijklandschappen

Dijken door het zeekleilandschap

- Open landschap voormalige Zuiderzeekust.
- Verspreide terperven (Kampereiland) en boerderijen op natuurlijke hoogtes. Erven liggen als kloeke eilanden in de ruimte.
- Dijk als zelfstandig element 'vrij' door het landschap (Kampereiland) óf dijk als ontginningsas en daarmee meer geïntegreerd in het landschap (Kamperzeedijk, Vollenhover-, en Blokzijlerzeedijk).
- Veel sporen van dijkdoorbraken als gevolg van stormvloeden.

Dijken door de laagveenontginningen

- Open laaggelegen nat landschap.
- Hooggelegen dijkzone fungeerde op veel plaatsen als ontginningsas: verspreide bebouwing langs de dijk.
- Dijk als grens tussen buitendijkse natuurlijke uiterwaarden en binnendijkse agrarisch gebied.
- Veel sporen van dijkdoorbraken als gevolg hoge rivierafvoer i.c.m. stormvloed.

Dijken over de oeverwal

- Relatief besloten kleinschalig landschap op oeverwallen en rivierduinen direct langs de rivier (dorpen, erven, boomgaarden, beplantingen).
- Dijk sterk verweven met het landschap: binnendijks landschap loopt (van oudsher) door tot aan hoofdvorm van de dijk, erven/dijkwoningen en dorpen aan de dijk.
- Dijk als grens tussen buitendijkse natuurlijke uiterwaarden en binnendijkse agrarisch gebied. Incidenteel wordt het binnendijkse landschap aan buitenzijde voortgezet.

Dijken door het zandlandschap (essen- en oude hoevenlandschap)

- Besloten landschap op dekzandruggen en stuwwallen.
- Mix van essen, bossen, verspreide erven en landgoederen.
- Dijk geïntegreerd/verweven in het landschap, subtiel soms zelfs onzichtbaar aanwezig.
- Geen scherp onderscheid tussen binnen- en buitendijks gebied.

Dijken door het kommenlandschap

- Open landschap van de Gelderse weteringen.
- Nieuwe dijken van Hoogwatergeul Veessen Wapenveld.
- Dijken als zelfstandig element 'vrij' door het landschap, duidelijk herkenbaar als waterstaatswerk. Geen scherp onderscheid tussen binnen- en buitendijks gebied.

2.3.1 Kernkwaliteiten

Variatie aan dijklandschappen
Langs de IJssel en de Vecht is op een relatief klein oppervlak sprake van een grote variatie aan landschappen: zeekleilandschap, laagveenontginningen, essen en oude hoevenlandschap, oeverwallen, kommen en uiterwaarden. De relatie tussen de dijk en de omgeving verschilt per landschapstype. In het zeekleilandschap van het Kampereiland en het kommenlandschap van Veessen Wapenveld vormt de dijk een zelfstandig element dat amper verweven is met het aangrenzende landschap. In het oeverwallenlandschap en het laagveenontginningen landschap vormt de hoge dijk een belangrijke ontginningsas waardoor erven en dorpen verbonden zijn met de dijk. De dijk is hier nadrukkelijk verweven/geïntegreerd in het omliggende landschap.

Strijd tegen het water
De Kop van Overijssel bevat tal van structuren en elementen die verhalen over de strijd tegen het water: de dijkenstructuur rondom Kampen, de stenendijk bij Hasselt, de terpen op Kampereiland, de weteringen aan weerszijde van de Sallandse IJssel, de orthogonale kavelstructuur van Polder Mastenbroek, de vele dijkdoorbraken, de dijkstoelhuisjes en de monumentale gemalen.

Unieke Rivierlandgoederen
Zowel langs de Vecht als langs de IJssel komen tientallen landgoederen voor. De dichtheid aan landgoederen was het grootst omstreeks het einde van de 18e eeuw, zoals zichtbaar op de Hottingerkaart (zie hfst 1). Een deel van deze landgoederen was via zichtlijnen en lanen nadrukkelijk verbonden met de dijk en de rivier. Bekende voorbeelden zijn De Rande bij Deventer, Landgoed De Haere bij Olst en Kasteel Rechteren bij Dalfsen. Bij Westenholte (Zwolle) en Deventer zijn in het kader van Ruimte voor de Rivier nieuwe landgoederen langs de IJssel ontwikkeld.

Verdedigingslinies
De oostelijk IJsseldijk was onderdeel van de IJssellinie gedurende de Koude Oorlog. Bij Olst zijn in de dijk nog kazematten en een inundatiesluis te vinden.
Ten westen van Zwolle ligt een verdedigingswerk uit de 17e eeuw: het Nieuwe of Engelsewerk. Het tracé van de dijk volgt hier de contouren van het oorspronkelijke verdedigingswerk.
Ter hoogte van de monding van de Vecht in het Zwarte Water bevinden zich restanten van het Fort Kijk in de Vechte.

Industrieel erfgoed
Langs de IJssel bevinden zich sporen van een tiental steenfabrieken in de uiterwaarden. Soms zoals bij Fortmond en Windesheim zijn elementen als steenovens ,schoorstenen en tichelgaten nog tastbaar aanwezig. Op andere plekken resteert soms alleen het hoger gelegen terrein.
De open uiterwaarden en de hoge dijk boden goede windomstandigheden, daarom vinden we langs de dijk verschillende oude windmolens.

2.3.2 Knelpunten

Processen van verstedelijking, schaalvergroting in de landbouw, aanpassingen in het waterbeheer en het verdwijnen van karakteristieke beplantingselementen leiden er toe dat de verschillen tussen de landschapstypen vervagen. Kleinschalige gebieden krijgen een meer open karakter, terwijl op andere plekken juist de openheid onder druk staat. Nieuwe ontwikkelingen, waaronder de dijkversterking, dienen zodanig plaats te vinden dat de onderscheidende karakteristieken tussen de landschapstypen worden versterkt.

Karakteristieke landschapselementen en structuren (boerenerven, landgoederen, terpen, oude dijken) boeten soms aan betekenis in of dreigen zelfs in hun geheel te verdwijnen. In dergelijke gevallen zal gezocht moeten naar nieuwe functies en betekenissen voor dit erfgoed (wonen, recreatie etc.).

Agrarisch cultuurlandschap

- zeekleilandschap
- laagveenlandschap
- laagveenontginningen
- zandlandschap van essen en hoeven
- zandlandschap van de Veluwse stuwwal
- rivierlandschap - oeverwal
- rivierlandschap - komgrond
- rivierlandschap - uiterwaard
- stedelijk gebied

Cultuurhistorische objecten/structuren

- kolken & wielen
- watererfgoed (gemalen/sluizen/dijkmagazijn etc.)
- terpen
- schansen en forten
- landgoederen
- overige objecten: steenfabrieken/molens, etc
- verkaveling Polder Mastenbroek
- overige dijken (deels historisch)

2.4 Stedelijk netwerk: Dijk als as voor ontwikkeling

Essentie

De dijk vormt van oudsher een as voor ontwikkeling. Langs de IJssel , Zwarte Water en ten noorden van Vollenhove lopen de verbindingen tussen de steden, dorpen en het ommeland over de hoge dijk. Het agrarisch achterland werd veelal ontgonnen en ontsloten vanaf de dijk. Veel steden en dorpen ontwikkelde zich in eerste instantie langs de dijk.

Nog steeds zijn dijken geliefde woonlocaties, zijn ze belangrijke verbindingen van A naar B en vormen de dijken belangrijke onderdelen in de recreatieve structuur. Het stedelijk netwerk is daarmee in belangrijke mate bepalend voor het (stedelijk) gebruik op en rond de dijk.

Gebruik van de dijk

waterfrontdijk
- dijk/kade als onderdeel stedelijk (historisch)waterfront

dorpsdijk
- dijk als onderdeel (historisch) dorpslint

stadsdijk
- na-oorlogse bebouwing op of direct achter de dijk

industriedijk
- kering als onderdeel van bedrijventerrein

dijk gelegen in dynamisch stedelijk gebied
- rode ontwikkelingen op en langs de dijk
- dijk onderdeel stedelijk uitloopgebied

'versnelde dijk'
- hoofdweg op de dijk

luwe dijk
- lokale weg op de dijk

fietsdijk
- fietspad/voetpad

ontoegankelijke dijk
- dijk niet toegankelijk voor zowel auto's, langzaamverkeer + voetgangers

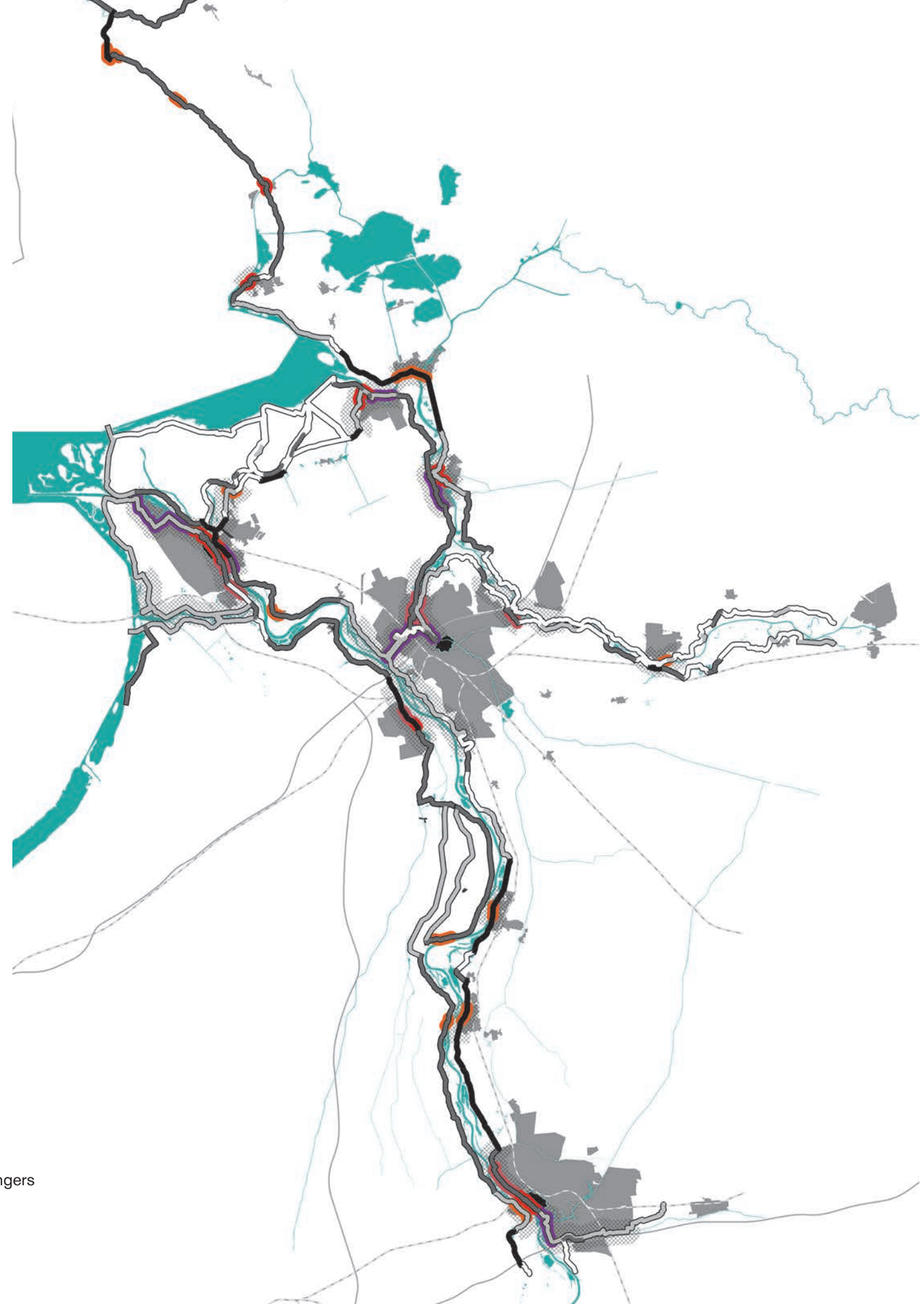

2.4.1 Kernkwaliteiten

Afwisseling dynamiek en luwte
Kenmerkend voor het dijkenlandschap van Overijssel is het ritme van stedelijke zones, afgewisseld met uitgesproken landelijke, groene gebieden. De stedelijke gebieden worden gekenmerkt door een grotere mate van dynamiek met functies zoals wonen, werken, infrastructuur en intensievere vormen van recreatie. Daarnaast zijn er meer luwe plekken, waarbij landbouw en natuur de boventoon voeren en die soms nauwelijks toegankelijk zijn. Hier zijn hooguit extensieve vormen van recreatie te vinden. De contrasten tussen dynamiek en luwte zijn groot en leiden tot versterking van het landschapsmozaïek.

Historische waterfronten
Zwolle, Hasselt, Hattem, Kampen en Deventer zijn historische Hanzesteden. De steden hebben een nauwe, historische band met de rivier, wat ook tot uitdrukking komt in de fraaie waterfronten. Het silhouet van de Hanzesteden wordt getekend door de torens en de bebouwing langs de kade. Ook Zuiderzee stadjes als Vollenhove en Blokzijl, en de meer landinwaarts gelegen stadjes langs het Zwarte Water zoals Genemuiden en Zwartsluis hebben een historische waterfront. Het stadje Dalfsen heeft recent haar relatie met de Vecht nieuw leven ingeblazen met de ontwikkelingen rondom het nieuwe gemeentehuis.

Historische dijklinten
Naast de stedelijke waterfronten zijn op kleinere schaal historische dorpslinten van belang zoals Wilsum, Olst, Wijhe en Veesen. Door de aanwezigheid van dijkwoningen aan één of beide zijden van de dijk krijgt de dijk hier een intiem karakter. Andere dorpen liggen achter de dijk zoals Zalk, Herxen en Langeholte.

Dijk als verbinding
Dijken vormen van oudsher belangrijke verbindingen die erven, dorpen en stadjes aaneenrijgt. Grote delen van de dijken in Overijssel zijn toegankelijk voor auto's. Op een aantal plekken loopt een hoofdweg over de kruin van de dijk, zoals de N337 (Zwolle-Deventer) die over ca. 15 kilometer over de kruin van de dijk voert en de automobilist een uniek IJsselpanorama biedt. Een deel van de dijken is uitsluitend toegankelijk voor fietsers of bestemmingsverkeer. De recreant kan hier in alle rust genieten van het landschap.

Historisch waterfront IJsselmuiden

Nieuw waterfront Dalfsen

Olst omstreeks 1900 en de huidige situatie. Van verblijfsplek is de dijk verworden tot een doorgangsroute voor het snelverkeer.

2.4.2 Knelpunten

De verstedelijking heeft de laatste decennia een sterke groei laten zien. Met name in de dynamische gebieden staat de ruimtelijke kwaliteit hier en daar onder druk. Nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen liggen soms met hun 'rug' naar de dijk waardoor er rommelige achterkantsituaties zijn ontstaan.

In sommige dorpen (zoals Olst en Wijhe) is het dorpse leven van de dijk verdwenen. Ooit was de dijk het hart van het dorp: een plek waar men elkaar trof, met voorzieningen als winkeltjes en een kroeg. Nu heeft het doorgaande verkeer voorrang gekregen en zijn voorzieningen verdwenen of verplaatst naar een andere plek in het dorp: de dijk vormt geen aantrekkelijke verblijfsplek meer.

Vanuit het perspectief van recreatie zijn dijk en rivier bij voorkeur zichtbaar en beleefbaar. Een deel van de dijken is niet of slecht toegankelijk voor recreanten. Dit wordt veroorzaakt doordat op een aantal locaties andere belangen voor gaan: er wordt alleen ruimte wordt gegeven aan het autoverkeer, de grondeigenaar van de dijk wil niet meewerken of doordat er sprake is van verstoringsgevoelige buitendijkse natuurwaarden. Een deel van het rivierenlandschap is daardoor slecht bereikbaar en zichtbaar voor de recreant. Ook ontbreekt het soms aan aantrekkelijke recreatieve routes haaks op de dijk die het binnendijkse landschap met de dorpen en steden verbinden met de rivier. Door de dijkverbetering te combineren met het ontwikkelen van nieuwe routes (meekoppelkans) kan de betekenis van het dijkenlandschap als uitloopgebied voor de dorpeling en stedeling worden verbeterd.

Dijkmagazijn nabij Den Nul

3 ONTWERPOPGAVEN EN -AMBITIES

In dit hoofdstuk worden de ontwerpopgaven- en ambities benoemd voor de ruimtelijke kwaliteit bij dijkversterkingen langs de IJssel, Vecht, Zwarte Water en IJsselmeer. Daarbij wordt weer gebruik gemaakt van de indeling met de drie lagen, zoals dat ook in de vorige hoofdstukken het geval is geweest.

De in hoofdstuk 2 benoemde kernkwaliteiten en knelpunten liggen ten grondslag aan de in dit hoofdstuk geformuleerde ontwerpopgaven en -ambities. Waar het om gaat is dat toekomstige ontwikkelingen worden ingezet om de bestaande kwaliteiten te versterken, knelpunten op te lossen en nieuwe kwaliteiten aan het landschap toe te voegen.

WAT-vraag: onderscheid ontwerpopgaven en -ambities

De ontwerpopgaven en -ambites geven aan WAT er moet gebeuren.

De ontwerpopgaven hebben betrekking op de aspecten van het dijkontwerp waarvoor het waterschap aan de lat staat: de vormgeving van de dijk (o.a. profiel, tracé) en de aansluiting van de dijk op de omgeving.

Met de ontwerpambities worden de kansen benoemd, waarmee er extra meerwaarde voor ruimtelijke kwaliteit kan worden gecreëerd. Het initiatief en de uitvoering van deze ambities ligt bij andere partijen zoals gemeente, provincie en particulieren.

HOE-vraag: ontwerpprincipes

Met de ontwerpprincipes wordt aangegeven HOE er invulling gegeven kan worden aan de ontwerpopgaven respectievelijk de ambities. De ontwerpprincipes worden aangegeven met iconen (rond voor ontwerpprincipes die betrekking hebben op een opgave, vierkant voor ontwerpprincipes die betrekking hebben op een ambitie). In hoofdstuk 4 worden de iconen geplaatst op een kaartbeeld. De ontwerpprincipes worden daarmee gekoppeld aan specifieke locaties in de IJssel- en Vechtdelta.

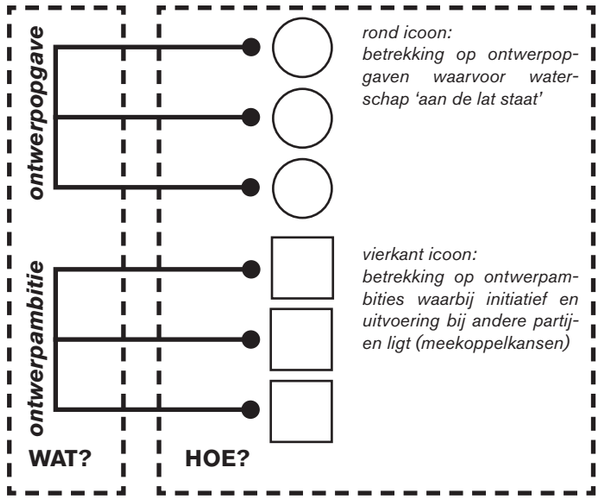

3.1 Ontwerpopgaven Laag van het Natuurlandschap
Delta van IJssel en Vecht

Opgave: Voortbouwen op familie van dijken
Voortbouwen op de zes dijkfamilies van de IJssel/Vechtdelta, waarmee invulling wordt gegeven aan de eenheid & verscheidenheid op het hoogste schaalniveau van het dijkenlandschap van Overijssel

Dijken vormen belangrijke doorgaande landschappelijke structuren. Continuïteit zowel qua tracé als profiel is daarbij van belang. Gestreefd wordt naar zoveel mogelijk eenheid op het hoogste schaalniveau. Door bij dijkversterkingen aansluiting te zoeken bij de kenmerken van de 6 dijkfamilies is op het hoogste schaalniveau sprake van grote aaneengesloten dijktrajecten met eenduidigheid/eenheid qua tracé en profiel. Tegelijktijd wordt er invulling gegeven aan de diversiteit (verscheidenheid) van het dijklandschap die het gevolg is van verschillende omstandigheden binnen het natuurlijk systeem.

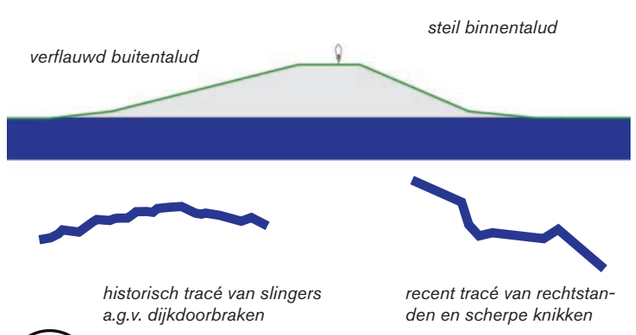

zd ***PRINCIPE: Zeedijk***

profiel
Voortbouwen op kenmerken zeedijk-profiel:
- hoge of middelhoge dijk
- steil binnentalud (ca 1 op 3)
- vaak verflauwd buitentalud (ca 1 op 4/1 op 5)
- groene grazige bekleding, evt. zetsteen aan buitenzijde (schaardijk)

tracé
Bij dijkverlegging voortbouwen op kenmerken zeedijk-tracé:
- slingerend bij oude dijktracés als gevolg van dijkdoorbraken en ligging op de strandwal
- rechtstanden en scherpe bogen bij meer recente tracés

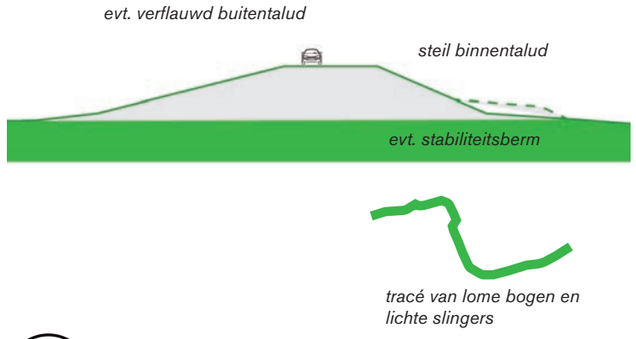

ijd ***PRINCIPE: IJsseldeltadijk***

profiel:
Voortbouwen op kenmerken IJsseldelta-profiel:
- hoge dijk
- evt. binnendijkse berm
- steil binnentalud (ca 1 op 3)
- evt. verflauwd buitentalud (ca 1 op 4/1 op 5)
- groene grazige bekleding

tracé:
Bij dijkverlegging voortbouwen op kenmerken IJsseldelta-tracé:
- lome bochten
- lichte slingers als gevolg van dijkdoorbraken

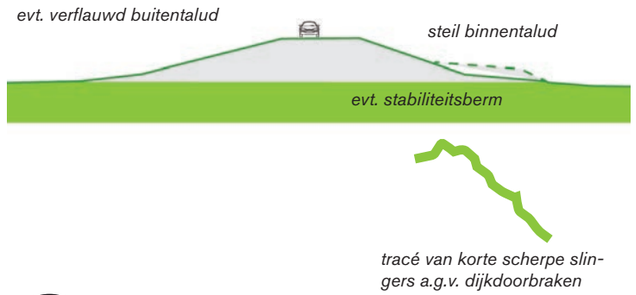

zwd

PRINCIPE: Zwarte Waterdijk

profiel:

Voortbouwen op kenmerken Zwartewaterdijk-profiel:

- hoge dijk
- evt. binnendijkse berm
- steil binnentalud (ca 1 op 3)
- evt. verflauwd buitentalud (ca 1 op 4/1 op 5)
- groene grazige bekleding

tracé:

Bij dijkverlegging voortbouwen op kenmerken Zwarte Waterdijk-tracé:

- slingerend dijktracé met korte scherpe bochten als gevolg van dijkdoorbraken

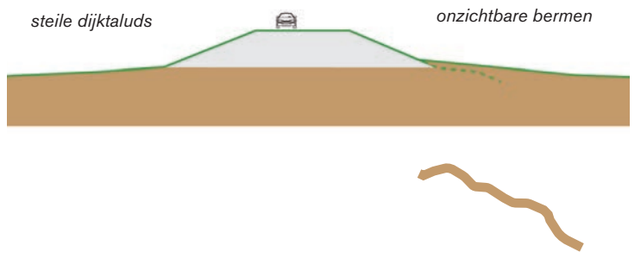

sd

PRINCIPE: Sallandse IJsseldijk

profiel:

Voortbouwen op kenmerken Sallande IJsseldijk-profiel:

- hoge dijk
- geen zichtbare bermen: landschap loopt (van oudsher) door tot aan de dijk
- steil binnen- en buitentalud (ca 1 op 3)
- groene grazige bekleding

tracé:

Bij dijkverlegging voortbouwen op kenmerken Sallandse IJsseldijk-tracé:

- lichte slingers als gevolg van dijkdoorbraken
- herstel oorspronkelijk dijktracé (in jaren ‘60 hier en daar rechtgetrokken)

Generieke principes

Naast ontwerpprincipes die gelden per dijkfamilie, zijn er ook een aantal algemene principes die van toepassing zijn voor elke dijk.

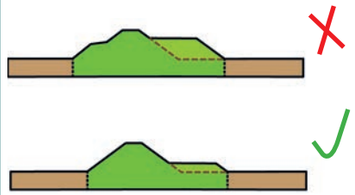

Eenduidige herkenbare hoofdvorm van de dijk:

- *Ononderbroken taluds*
- *Lage bermen*

Dijk als doorgaande lijn:

- *Een zo continue mogelijk dwarsprofiel. Voorkom een ‘lappendeken‘ van verschillende profielen*
- *Eventuele profielovergangen zijn vanzelfsprekend (ze hebben een landschappelijke aanleiding of zijn vloeiend)*
- *Afritten ondergeschikt aan lineaire karakter van de dijk*
- *Het dijktracé heeft een autonoom en doorgaand karakter. Het ‘reageert’ in principe alleen op elementen en structuren van gelijke hiërarchie*

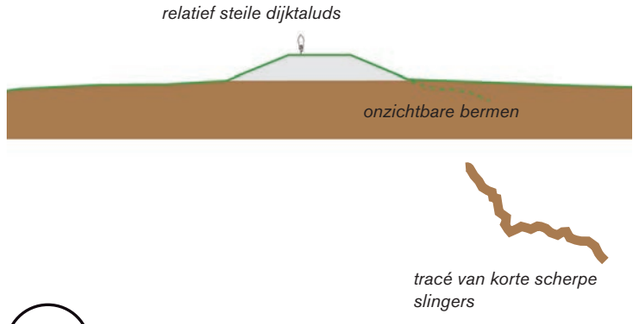

bvd

PRINCIPE: Dijken langs de ben. loop van de Vecht

profiel:

Voortbouwen op kenmerken van het profiel van de dijken langs de benedenloop van de Vecht:

- middelhoge dijk
- steil binnen- en buitentalud (ca 1 op 3)
- groene grazige bekleding

tracé:

Bij dijkverleggingen voortbouwen op kenmerken van het tracé van de dijken langs de benedenloop van de Vecht:

- tracé van korte scherpe slingers

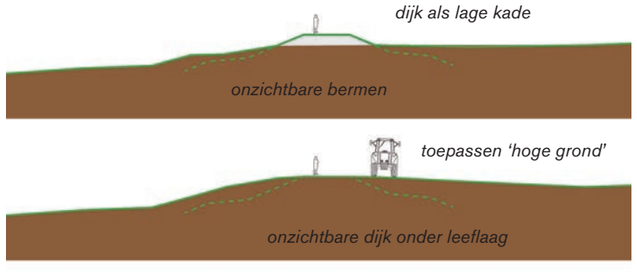

mvd

PRINCIPE: Dijken langs de middenloop van de Vecht

profiel:

Voortbouwen op kenmerken van het profiel van de dijken langs de middenloop van de Vecht:

- dijk als lage kade
- steil binnen- en buitentalud (ca 1 op 3)
- groene grazige bekleding
- alternatief: toepassen van hoge gronden, waarbij de dijk volledig wordt weggewerkt onder een deklaag waarop het grondgebruik wordt voortgezet

tracé:

Bij dijkverleggingen voortbouwen op kenmerken van het tracé van de dijken langs de middenloop van de Vecht

Intermezzo: Overzicht dijkversterkingsmaatregelen

Een dijk wordt door het waterschap regelmatig getoetst of deze nog voldoet aan de normen. Een dijk kan dan worden afgekeurd op verschillende faalmechanismen zoals hoogte, stabiliteit, piping en bekleding. En zijn vervolgens verschillende maatregelen denkbaar om de dijk te versterken.

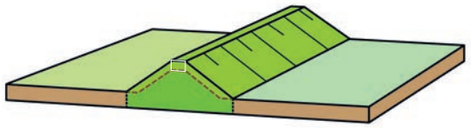

In grond: vierkant ophogen
- t.b.v. faalmechanisme hoogte
- as van de dijk blijft op huidige plaats
- extra ruimtebeslag aan weerszijden dijk

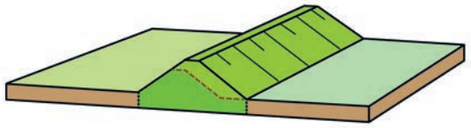

In grond: asverschuiving
- t.b.v. hoogte en/of stabiliteit (i.c.m. verflauwing)
- as van de dijk verschoven in buiten/binnenwaartse richting
- extra ruimte beslag

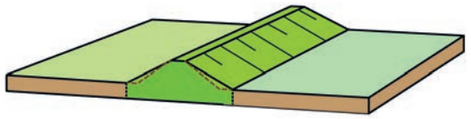

In grond: taludverflauwing
- t.b.v. stabiliteit
- verflauwing van binnen- en/of buitentalud
- extra ruimte beslag aan binnen- en/of buitenzijde

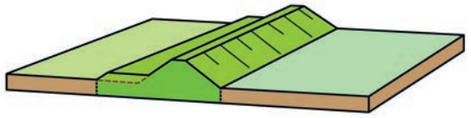

In grond: berm
- t.b.v. stabiliteit en/of piping
- extra ruimte beslag (mn pipingbermen kunnen tientallen meters breed zijn)

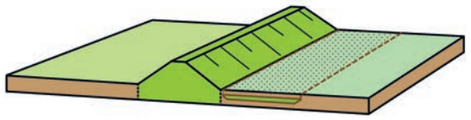

In grond: voorlandverbetering/klei-inkassing
- t.b.v. piping
- aanbrengen slechtdoorlatende grondlaag waardoor kwellengte wordt vergroot
- kan gecombineerd worden met ontwikkeling natte dijkteen

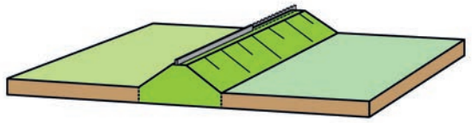

Constructie op de dijk
- t.b.v. hoogte
- keermuur of demontabele constructie
- kostbaar en minder robuust, daarom vaak alleen toegepast op maatwerklocaties

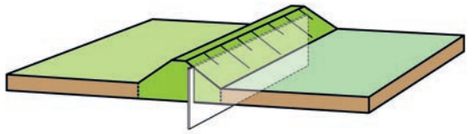

Constructie in de dijk
- t.b.v. stabiliteit en piping
- o.a. damwand, dijkdeuvel, geotextiel

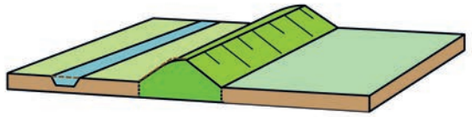

Overslag-bestendige dijk
- aangepast en versterkt dijkprofiel die bestand is tegen golfoverslag.
- water wordt afgevoerd via sloot

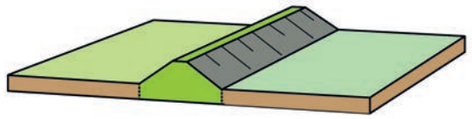

Versterken dijkbekleding
- aangepaste bekleding van het dijktalud
- zetsteen, asfalt, doorgroeistenen

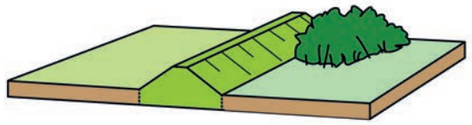

Toepassen van beplanting
- beplanting als maatregel tegen golfoploop

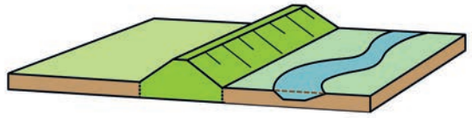

Nevengeul
- aanbrengen nevengeul in buitendijks gebied als rivierverruimende maatregel
- heeft positief effect op versterkingsopgave

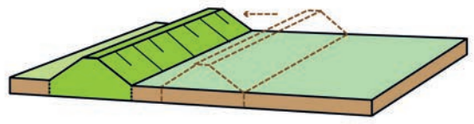

Dijkverlegging
- dijkverlegging als rivierverruimende maatregel

Opgave: Behoud en versterken morfologische waarden
Behoud en versterken van morfologisch waardevolle structuren die speciefiek zijn voor de IJssel- en Vechtdelta

Het landschap van de IJssel/Vechtdelta wordt gekenmerkt door bijzondere aardkundige waarden. Meer specifiek gaat het daarbij om reliëfstructuren (kronkelwaarden, rivierduinen, steilranden) en watervormen zoals hanken, meanders en kreken. Beiden liggen in de nabijheid van dijken. Ze laten iets zien van de vormende processen die ten grondslag hebben gelegen aan het ontstaan van de IJssel- en Vechtdelta zoals we die nu kennen.

PRINCIPE: behoud en (her)ontwikkeling natuurlijke watervormen

Kenmerkende watervormen zoals meanders, hanken en kreken zijn in het landschap nog herkenbaar als bijvoorbeeld een geïsoleerde waterpartij, een (natte) laagte of gekromde kavelsloot. Bij een toekomstige dijkverbetering is het zaak dat deze structuren behouden blijven.
Oude verborgen waterstructuren kunnen worden hersteld door ze een nieuwe functie te geven, bijvoorbeeld als natuurgebied, waterbergingsgebied, rivierverruimende maatregel (bijvoorbeeld als compensatie van versmalling winterbed door buitenwaartse dijkverbetering) of kleiwinning voor de dijkversterking (werk-met-werk).

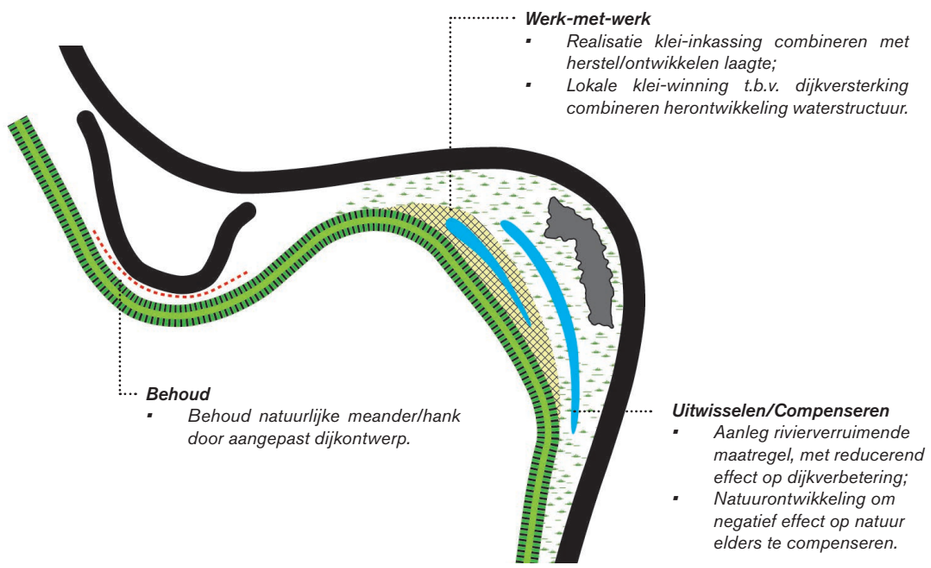

PRINCIPE: behoud kleinschalig reliëf

Het landschap van de IJssel- en Vechtdelta kent waardevol reliëfstructuren die behouden moeten blijven:
- De abrupte overgangen van de hoge zandgronden naar het rivierdal langs de Vecht en de IJssel (Hattem, Rande).
- De karakteristieke rivierduinen langs de benedenloop van de IJssel en de Vecht. (o.a. Agnietenberg, het Zalkerbosch en het rivierduin bij Fortmond).
- De subtiele strandwalllen langs de voormalige Zuiderzeekust
- Het wasbordpatroon van kronkelwaarden in sommige binnenbochten van de Vecht en de IJssel.

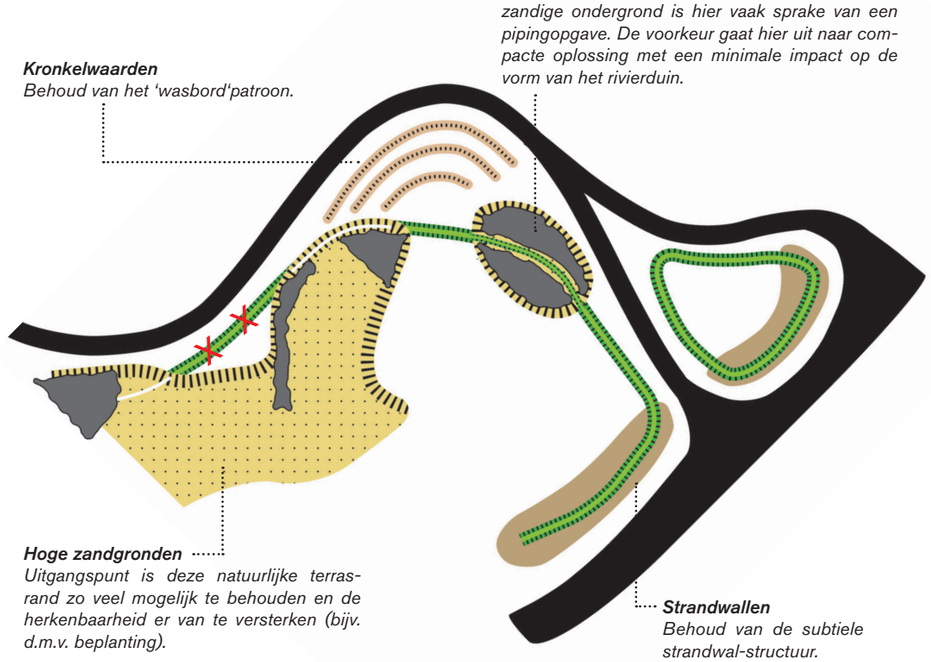

Ambitie: Versterken natuurnetwerk

Door middel van het benutten van meekoppelkansen en werk-met-werk, invulling geven aan de ontwikkeling van een robuust natuurnetwerk rondom de IJssel en de Vecht

PRINCIPE: Ecologische schakels

De natuurgebieden langs de IJssel, Vecht en IJsselmeer maken deel uit van het Nationaal Natuur Netwerk (NNN). De ambitie van de Provincies Overijssel en Gelderland is het ontwikkelen van een aaneengesloten ecologisch netwerk dat de bestaande natuurgebieden langs de riveren met elkaar verbindt, maar ook de verbinding legt met andere natuurgebieden zoals de Veluwe, Wieden & Weerribben en de Sallandse Heuvelrug. Om invulling te geven aan deze ambitie worden nieuwe natuurgebieden ontwikkeld als onderdeel van het Nationaal Natuur Netwerk. (geelgroen op nevenstaande kaart) Daarnaast worden particulieren grondeigenaren gestimuleerd om nieuwe natuur te ontwikkelen (ondernemen met Natuur en Water, zie nevenstaande kaart)

Het ontwikkelen van nieuwe natuur is een meekoppelkans van de dijkverbetering. Door slimme combinaties (bijv invulling natuurcompensatieopgave) of slimme vondsten binnen de grondverwerving (grondruil) kan een bijdrage worden geleverd aan het uitbouwen van het ecologisch netwerk.

Naast meekoppelkansen waarvoor derden aan de lat staan, kan het waterschap met een dijkverbetering ook een directe bijdragen leveren aan het versterken van de ecologische waarden door werk-met-werk te maken zoals natuurvriendelijke oevers langs nieuwe sloten en het ontwikkelen van bloemrijke dijken.

3.2 Ontwerpopgaven Laag van het Cultuurlandschap
Landschapsmozaïek

Opgave: passende aansluiting dijk op landschap
Creëren van een passende 'lasnaad' tussen de versterkte dijk en de omgeving.

De ruimtelijke relatie tussen de dijk en het voor- en achterliggende gebied is in elk cultuurlandschap anders. Door de bijbehorende specifieke kenmerken te behouden en te versterken, wordt per landschapstype een passende aansluiting van de dijk op de omgeving gecreëerd.

PRINCIPE: Dijk in het zeekleilandschap

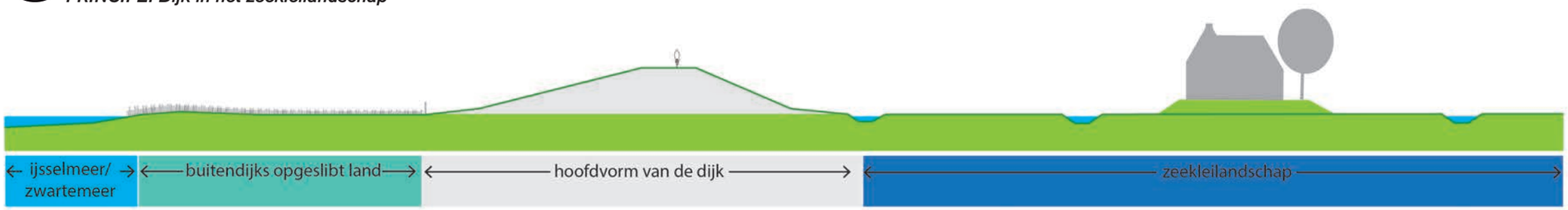

Behoud/versterken dijk als zelfstandig element in het landschap:
- Kampereiland en recente dijktrajecten Kamperzeedijk;
- meestal kwelsloot tussen dijk en omgeving;
- geen bebouwing langs de dijk.

óf

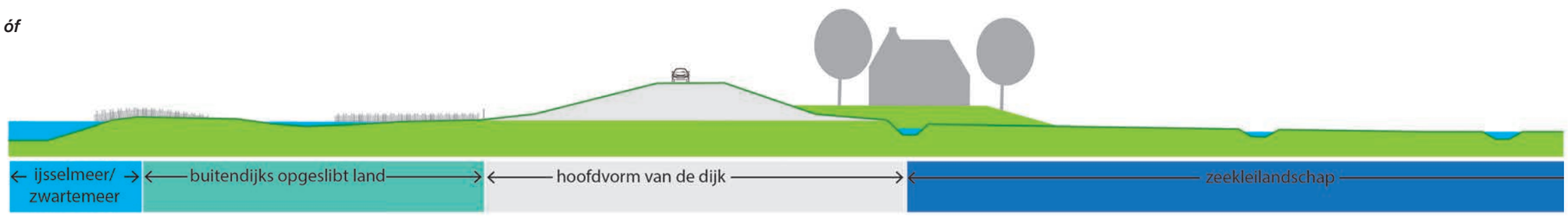

Behoud/versterken dijk als ontginningsas:
- Kamper-, Vollenhover- en Blokzijlerzeedijk;
- verspreide bebouwing onderlangs- of op terpen aan de dijk;
- kavelsloten tot aan de dijk.

lv-l

PRINCIPE: Dijk in laagveenontginningen landschap

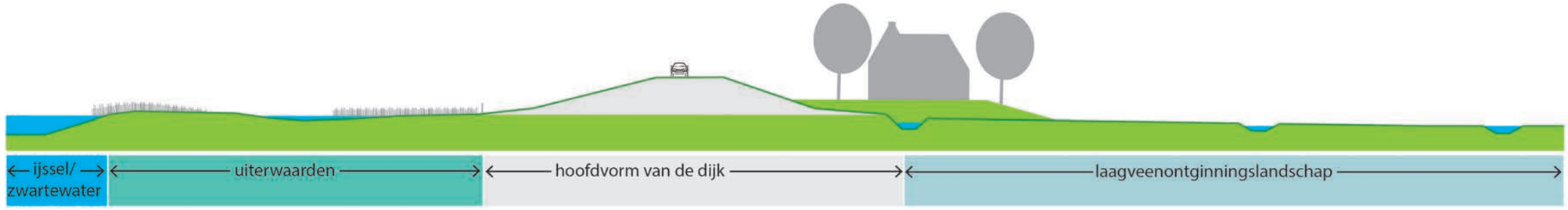

Behoud/versterken dijk als ontginningsas:

- Verspreide bebouwing onderlangs of op de dijk;
- kavelsloten haaks op de dijk, tot aan het dijktalud;
- vaak kwelsloot tussen dijk en landschap, waardoor landschap op enige afstand van de dijk komt te liggen.

o-l

PRINCIPE: Dijk in het oeverwallenlandschap

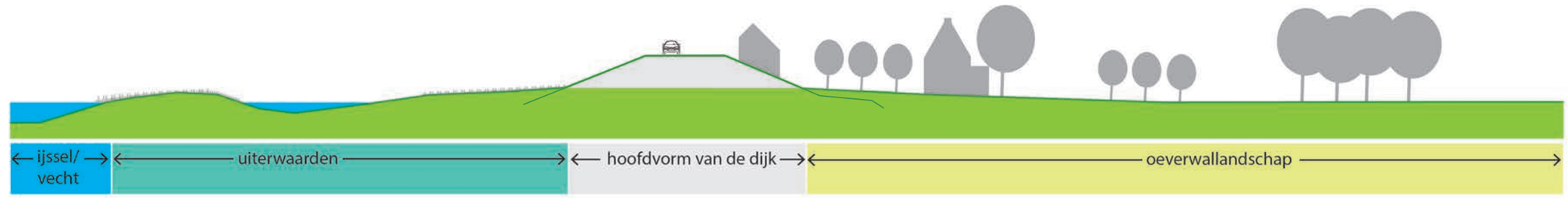

'Binnendijkse landschap raakt de dijk':

- Agrarisch grondgebruik (boomgaarden, akkers) loopt (van oudsher) door tot aan de dijkvoet (o.a. toepassen leeflaag op berm);
- Verspreide bebouwing langs de dijk (o.a dijkwoningen).

ko-l

PRINCIPE: Dijk in het kommenlandschap

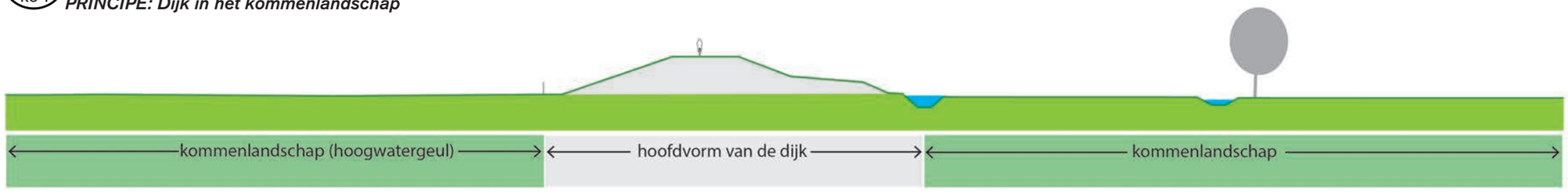

Dijk als zelfstandig element:

- Geen bebouwing en opgaande beplanting langs de dijk.

z-l

PRINCIPE: Dijk in het zandlandschap

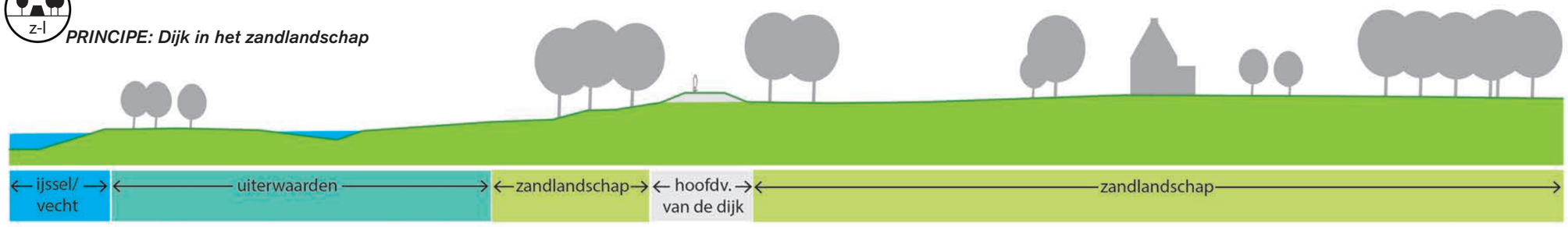

Dijk als lage kade of onzichtbaar door het landschap:

- steile smalle dijk;
- alternatief is toepassen hoge grond;
- landschappelijk structuren lopen door tot aan of over de dijk.

Opgave: Behoud (water)erfgoed
Behoud, van het bijzondere (water)erfgoed in de IJssel- en Vechtdelta: kolken, waterstaatswerken, oude en verdwenen dijken, verdedigingslinies, rivierlandgoederen, overige objecten.

PRINCIPE: Inpassing (water)erfgoed

Het (water)erfgoed vertelt onder meer het verhaal over de strijd tegen het water. De opgave bij een dijkversterking is een zorgvuldige omgang met het erfgoed. Erfgoed dient zodanig te worden ingepast dat het zijn verhaal kan blijven vertellen: Waarom ligt het hier? Wat was de functie? etc?
Het behoud van erfgoed is het beste geborgd door het een nieuwe functie te geven (o.a. recreatie, natuur- en klimaatopgaven) volgens het motto: behoud door ontwikkeling. Daarvoor is vaak samenwerking met anderen partijen nodig (meekoppelkans).

referentie: bunker Nieuwe Hollandse Waterlinie langs A2

referentie: natuurhistorisch museum Waardenburg in voormalig dijkmagazijn

Ambitie: Versterken (water)erfgoed
Het beter herkenbaar en beleefbaar maken van het bijzondere (water)erfgoed in de IJssel- en Vechtdelta..

PRINCIPE: Versterken (water)erfgoed

Soms zijn in de loop der tijd kenmerkende historische elementen en structuren gedeeltelijk of geheel verdwenen: gebouwen zijn gesloopt, beplanting is gerooid, waterpartijen zijn gedempt etc. Daardoor kan een deel van het (water) erfgoed zijn verhaal niet meer goed vertellen. Door verdwenen structuren en objecten te herstellen en te markeren kan het verstopte erfgoed herkenbaar en beleefbaar worden gemaakt.

verbeelding meekoppelkans: IJssellinie museum Olst

Ambitie: Versterken karakteristieken aanliggend cultuurlandschap
Behoud en versterken eigenheid van de diverse landschapstypen (oeverwallen, kommen, zandlandschappen, zeekleigebieden en laagveenontginningen)

Door de onderscheidende ruimtelijke karakteristieken van de verschillende landschapstypen langs de dijk te versterken wordt de diversiteit binnen het landschapsmozaïek vergroot.
Het betreft veelal ingrepen waarvoor andere partijen dan het waterschap aan de lat staan, zoals particulieren, gemeenten, natuur en landschaporganisaties.

zk-l ***PRINCIPE: Zeekleilandschap***

Landschap:*
- behoud kwaliteit open grote ruimtes;
- behoud karakteristiek verkavelingspatroon (Kampereiland mozaïekstructuur, Land van Kuinre lange opstrekkende kavels);
- behoud en herstel karakteristieke historisch dijkenpatroon
- behoud van het subtiele reliëf;
- beleefbaar maken dynamisch deltakarakter: bijv. krekenstructuur zichtbaar maken, contrast vergroten binnen en buitendijks;
- behoud en ontwikkeling cultuurhistorische waardevolle bouwwerken en gebouwen.

**Bron: Catalogus gebiedskenmerken Overijssel*

lv-l

PRINCIPE: Laagveenontginningslandschap

Landschap:*

- behoud kwaliteit open grote ruimtes;
- behoud karakteristiek sloten/verkavelingspatroon;
- voortbouwen op karakteristiek bebouwingspatroon (bebouwing/intensief gebruik langs de randen (dijk als ontginningsas), extensief achterland);
- Polder Mastenbroek (behoud en versterken wegen- en lintengrid en aanliggende huisterpen).

o-l

PRINCIPE: Oeverwallandschap

Landschap:*

- contrasten tussen natuurlijk dynamisch winterbed en kleinschalige oeverwallen vergroten;
- mix van functies op de oeverwal;
- eventuele nieuwe bebouwing bouwt voort op de bestaande structuur van gehuchten, landgoederen, linten en erven.

ko-l

PRINCIPE: Kommenlandschap

Landschap:*

- behoud kwaliteit open grote ruimtes;
- ruimte voor grootschalige landbouw;
- wetering als blauwe linten door het landschap.

z-l

PRINCIPE: Zandlandschap

Landschap:*

- versterken kleinschalig mozaïek van open essen, verdichte flanken, open beekdalen en monumentale bossen;
- nieuwe ontwikkelingen bouwen voort op de karakteristieke patronen en structuren van het essen en oude hoevenlandschap;
- behoud/versterken ruimtelijke relatie tussen landgoederen en rivier, ontwikkelen nieuwe rivierlandgoederen.

3.3 Ontwerpopgaven Laag van het Stedelijk netwerk
Dijk als as voor ontwikkeling

Opgave: Kering als intermediar tussen stad/dorp en rivier
Nabij de dorpen en steden vormt de kering een verbinding tussen het achterland en de rivier: diverse routes steken hier de dijk over, de kering is veelal bebouwd (waterfronten) en de kering neemt soms de gedaante aan van een harde stenen kade. Het stedelijke en dorpse leven vindt voor een deel plaats op de kering (openbare ruimte).
De rol van de kering als verbinding tussen dorp/stad en het water dient behouden en waar mogelijk versterkt te worden.

referentie: opdrijvende kering centrum Spakenburg

referentie: bebouwing als onderdeel kering (Kampen)

PRINCIPE: subtiele inpassing hoogwaterbeschermingsmaatregelen
Inpassing hoogwaterbeschermingsmaatregelen met respect voor het historische karakter van het waterfront en/of dorpslint:
- hoge ambitie voor vormgeving en materiaalkeuze;
- eventueel toepassen demontabele of flexibele keringen.

referentie: keermuur met coupures in dijklint Rijswijk (gemeente Buren)

PRINCIPE: Behoud en versterken ruimtelijke en functionele relaties tussen stad/dorp en rivier

- behoud en ontwikkelen routes haaks op de dijk;
- behoud zichtlijnen stad/dorp-rivier en vice versa;
- kering als onderdeel van het dorp/stad: behoud en ontwikkelen bebouwing langs de kering, kering als aantrekkelijke openbare ruimte (verblijfsplek, ruimte voor recreatieve ontwikkelingen).

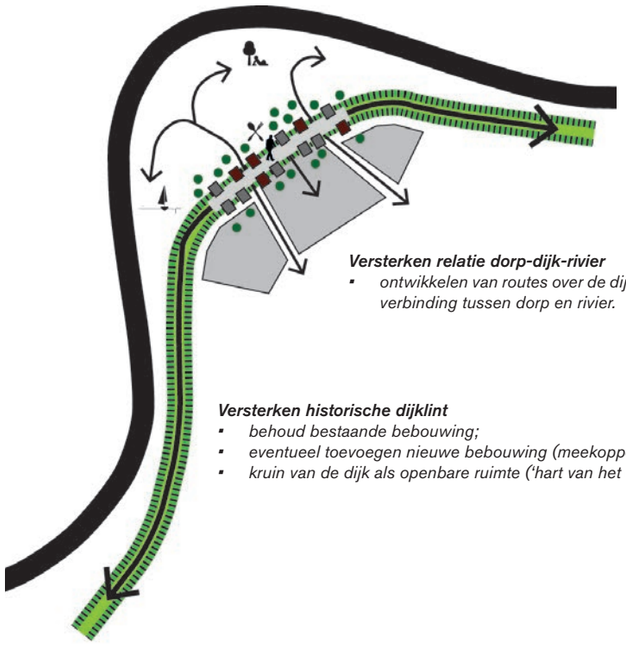

Versterken relatie dorp-dijk-rivier
- *ontwikkelen van routes over de dijk als verbinding tussen dorp en rivier.*

Versterken historische dijklint
- *behoud bestaande bebouwing;*
- *eventueel toevoegen nieuwe bebouwing (meekoppelen);*
- *kruin van de dijk als openbare ruimte ('hart van het dorp')*

Verbeelding: de kruin van de dijk als openbare ruimte van het dorp Wijhe

Behoud Waterfront
- *behoud historische bebouwing;*
- *evt. nieuwe subtiele stedenbouwkundige toevoegingen (meekoppelen);*
- *behoud zichtlijnen vanuit de stad richting het water en vice versa.*

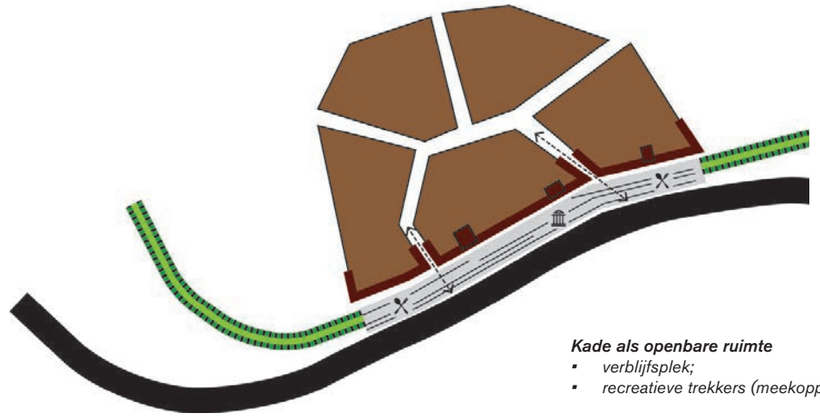

Kade als openbare ruimte
- *verblijfsplek;*
- *recreatieve trekkers (meekoppelen).*

Opgave:
De dijk als belevingslijn
De hooggelegen weg op de kruin biedt de weggebruiker of recreant een fantastisch perspectief over het dijkenlandschap. De dijk als belevingslijn door het landschap dient behouden en versterkt te worden.

PRINCIPE: De dijk als Scenic autoroute

Onder andere tussen Deventer en Zwolle en ten westen van Zwartsluis voert een doorgaande autoroute voor meerdere kilometers over de kruin van de dijk. De dijk als Scenic-route voor de automobilist dient hier behouden en versterkt te worden:

- autoweg op de kruin van de dijk;
- creëren van een veilige en aantrekkelijke plek voor de fietser binnen het dijkprofiel;
- enscenering van de route: behouden en ontwikkelen landschapselementen langs de route.

PRINCIPE: De dijk als langzaamverkeersroute

Behoud en ontwikkelen van een veilige en doorgaande fietsroute over de kruin van de dijk, waarbij een ongestoorde landschapsbeleving centraal staat:

- Zoveel mogelijk menging met lokaal autoverkeer (shared-space). Geen aparte fietspaden naast de rijbaan in verband met behoud smalle dijkkruin;
- Ingetogen kruininrichting: terughoudende benadering ten aanzien van o.a. verlichting, bebording, belijning en afwijkende kleuren asfalt.

PRINCIPE: De dijk als struinpad

Een deel van de dijken is momenteel niet toegankelijk. Op de kruin van deze dijken ligt meestal wel een beheerpad, waardoor de infrastructuur voor een struinpad al aanwezig is. In overleg met de grondeigenaar (NB. veel dijken in Overijssel zijn in particulier eigendom en niet in eigendom van het waterschap) zouden deze dijken opengesteld kunnen worden voor wandelaars. Daar waar er zich verstoringsgevoelige buitendijkse natuurwaarden bevinden (bijv. broed- en weidevogelgebieden) zou overwogen kunnen worden om de dijk slechts in het geschikte seizoen open te stellen.

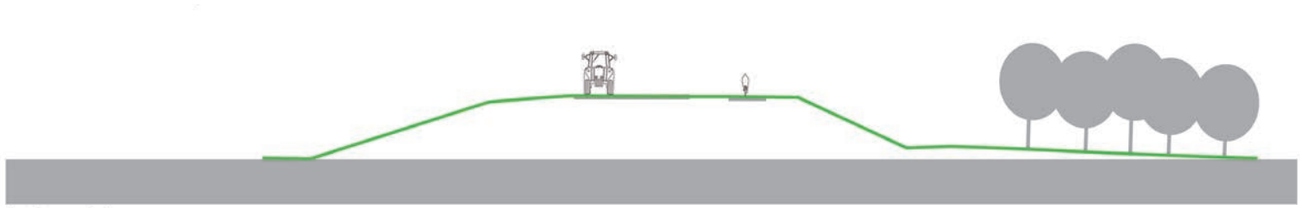

huidig profiel N337 ten zuiden van Olst

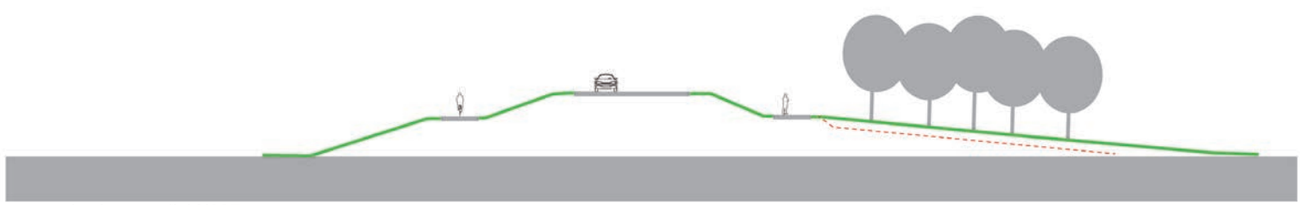

suggestie nieuw profiel N337

Ambitie:
Ontwikkelen van nieuwe stads- en dorpsdijken
Bij na-oorlogse stadsuitbreidingen en bedrijventerreinen is de relatie tussen stad-dijk-rivier minder goed ontwikkeld dan bij de historische stad- en dorpskernen. De dijkverbetering biedt de mogelijkheid om deze relatie te versterken door het ontwikkelen van nieuwe stads- en dorpsdijken.

PRINCIPE: Rode dijk

De dijk als nieuw onderdeel van de stad/dorp:

- nieuwe stedenbouwkundige ontwikkelingen op en langs de dijk;
- dijk/uiterwaarden als onderdeel van het (stedelijk) uitloopgebied.

Uitloopgebied
- *nieuwe routes vanaf de dijk naar de rivier;*
- *recreatieve functies in buitendijks gebied.*

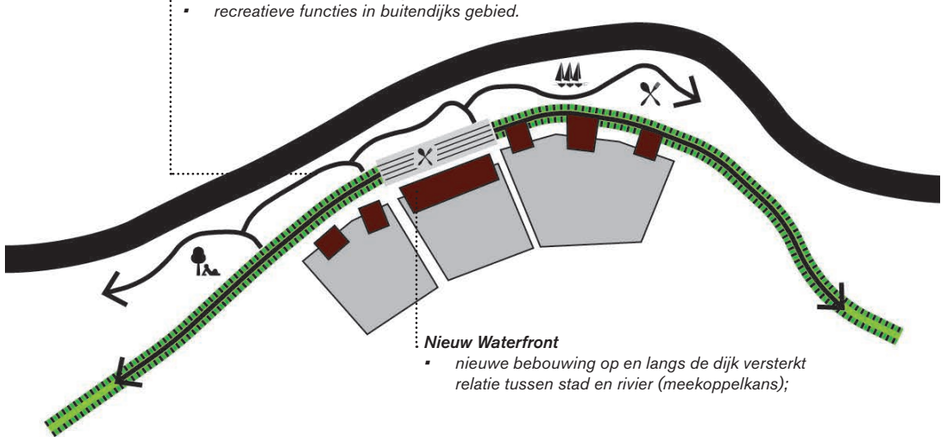

Nieuw Waterfront
- *nieuwe bebouwing op en langs de dijk versterkt relatie tussen stad en rivier (meekoppelkans);*

Refentie: Spiegelwaal Nijmegen. Kering als nieuwe stedelijke openbare ruimte

PRINCIPE: Parkdijk

Ontwikkelen van een (landschaps)parkzone langs de dijk.

Stedelijk uitloopgebied
- *nieuwe routes vanaf de dijk naar de rivier en stad/dorp;*
- *ontwikkelen nieuwe recreatieve functies in buitendijks gebied.*

Parkzone langs de dijk
- *ruimte tussen dijk en op afstand gelegen woonwijken/bedrijventerreinen ontwikkelen als landschapspark;*
- *ruimte voor stedelijke functies als onderdeel uitloopgebied;*
- *inpassen van 'achterkantsituaties'.*

Refentie: Ringdijkpark Haarlemmermeer

Ambitie:
Versterken recreatief netwerk
Ontwikkelen van een fijnmazig en attractief recreatief netwerk in een brede zone rondom de dijk.

PRINCIPE: Industriedijk

Verbeteren ruimtelijke kwaliteit door ontwikkelen doorgaande route langs het water, aantrekken van watergerelateerde bedrijvigheid en transformatie industriëelerfgoed naar woon-werkplekken

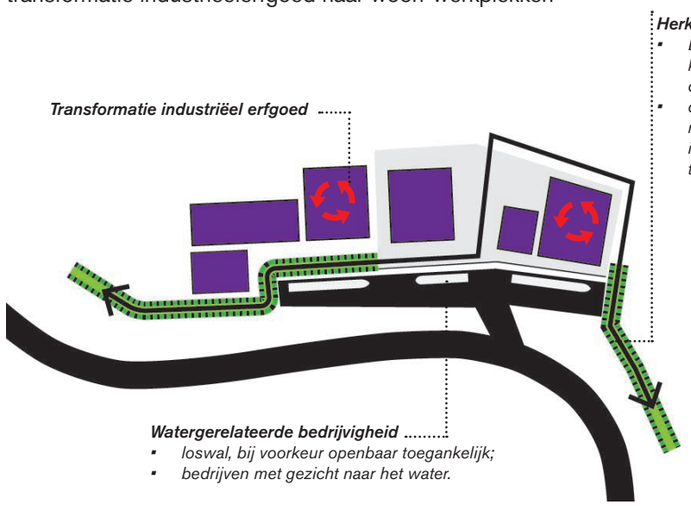

Herkenbare doorgaande dijk
- *Dijk zoveel mogelijk herkenbaar als een doorgaande groene kade;*
- *doorgaande recreatieve route, waar dit niet mogelijk is sprake van een goed alternatief.*

Refentie: Transformatie Havenkwartier Deventer

PRINCIPE Versterken recreatief netwerk

Bewuste omgang met missing-links
- nieuwe verbindingen opnemen in het routenetwerk (evt. alternatieve route op korte afstand van de dijk), of;
- bewust de luwte/stilte laten zoals die is, of;
- belevingspunt creëren i.p.v. doorgaande route.

Parels langs de dijk
- Ontwikkelen van attracties langs de dijk: cultuurhistorische plekken, uitzichtspunten, horeca, etc.

Verbindingen haaks op de dijk
- Ontwikkelen van routes haaks op de dijk;
- verknopen van routes waardoor er ommetjes ontstaan.

Stenendijk Hasselt

4 ONTWERPPRINCIPES PER ENSEMBLE

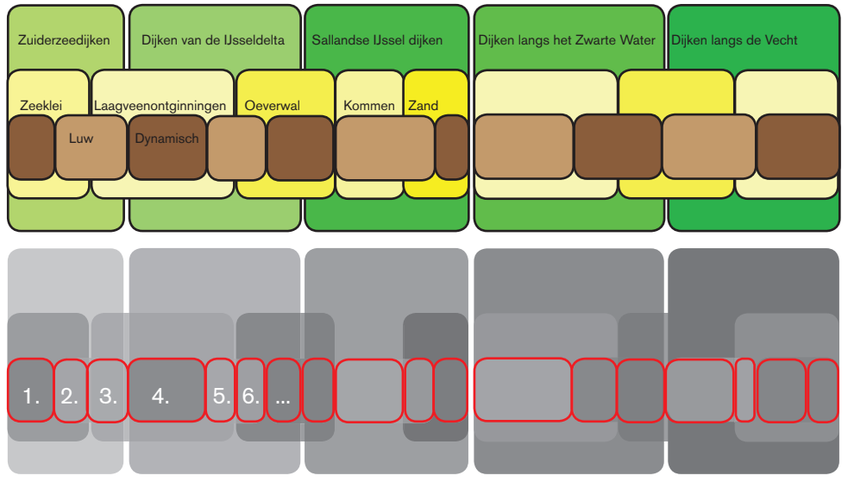

In dit hoofdstuk worden de in hoofdstuk 3 benoemde ontwerpprincipes gekoppeld aan specifieke plekken binnen het dijkenlandschap van Overijssel. Het totale plangebied wordt daarvoor onderverdeeld in deelgebieden; de zogenaamde ensembles.

Indeling ensembles

Het dijkenlandschap van Overijssel is een gevarieerd landschap. Kom-, zeeklei- en veengebieden, uiterwaarden, besloten oeverwallen, landelijke en meer stedelijke gebieden wisselen elkaar af over korte afstand. Het dijkenlandschap van Overijssel kan worden onderverdeeld in ca 32 zich van elkaar onderscheidende ensembles. Een ensemble is een ruimtelijke eenheid, die gekenmerkt wordt door een specifieke mix van kernkwaliteiten.

In hoofdstuk 2 is uitgelegd dat de variatie van het Dijkenlandschap het resultaat is van het samenspel van de drie lagen: Natuurlijk-landschap, Cultuurlandschap en Stedelijk Netwerk. De indeling van ensembles ontstaat door deze drie landschappelijke lagen over elkaar heen te leggen. (zie schema).

Allereerst is in de laag Natuurlandschap het onderscheid in de families van dijken bepalend bepalend:

- Zuiderzeedijken
- Dijken van de IJsseldelta
- Dijken langs het Zwarte Water
- Dijken van de Sallandse IJssel
- Dijken langs de beneden en middenloop van de Vecht

Bij de laag Cultuurlandschap gaat het om de vijfdeling in agrarische cultuurlandschappen:

- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningen
- Oeverwal
- Kommenlandschap
- Zandlandschap (essen- en oude hoevenlandschap)

De laag Stedelijke Netwerk maakt het onderscheid tussen:

- Dynamische gebieden
- Luwe gebieden

Op de volgende pagina is een overzicht gegeven van de ligging van de ensembles in de IJssel- en Vechtdelta. De 32 ensembles vormen samen het kleinschalige gevarieerde dijkenlandschap van Overijssel. Het ruimtelijke onderscheid tussen de ensembles dient behouden en zonodig versterkt te worden, zodat ook in de toekomst de afwisseling van het landschap is gewaarborgd. Het ensemble vormt dus de meest logische eenheid waarbinnen ontwikkelingen langs de dijken van Overijssel vormgegeven dienen te worden. Bij nieuwe ontwikkelingen is het van belang de samenhang binnen het ensemble te versterken en de relatie (onderscheid/samenhang) met omliggende ensembles te definiëren.

Principes per ensemble

Op de volgende pagina's worden de ontwerpprincipes gekoppeld aan de ensembles. De ensembles zijn daartoe weergegeven op een kaart. Daarbij zijn ook de belangrijkste elementen en structuren aangegeven, die de kernkwaliteiten van deze gebieden bepalen (zie legenda onder aan elke pagina).

Voor elk ensemble is vervolgens een label opgesteld. Op dit label is een beknopte typering van het ensemble weergegeven waarmee de karakteristiek en koers van het deelgebied wordt aangeduid. Daaronder zijn de iconen van de ontwerpprincipes weergeven zoals die voor het betreffende ensemble van toepassing worden geacht.

Voor elk ensemble is ook een waardering gegeven voor de huidige ruimtelijke kwaliteit. Voor een ensemble waarvan de ruimtelijke kwaliteit hoog gewaardeerd wordt zal de strategie gericht zijn op behoud. Voor een ensemble dat laag gewaardeerd wordt geldt eerder een de strategie van aanpassen en/of vernieuwen, waarbij knelpunten worden opgelost en nieuwe kwaliteit worden toegevoegd.

Indeling Ensembles

Zuiderzeedijken (Zd)	5
Dijken van de IJsseldelta (IJd)	6
Sallandse IJssel dijken (Sd)	10
Dijken langs het Zwarte Water (Zwd)	5
Dijken langs de Vecht (Vd)	6
totaal	***32***

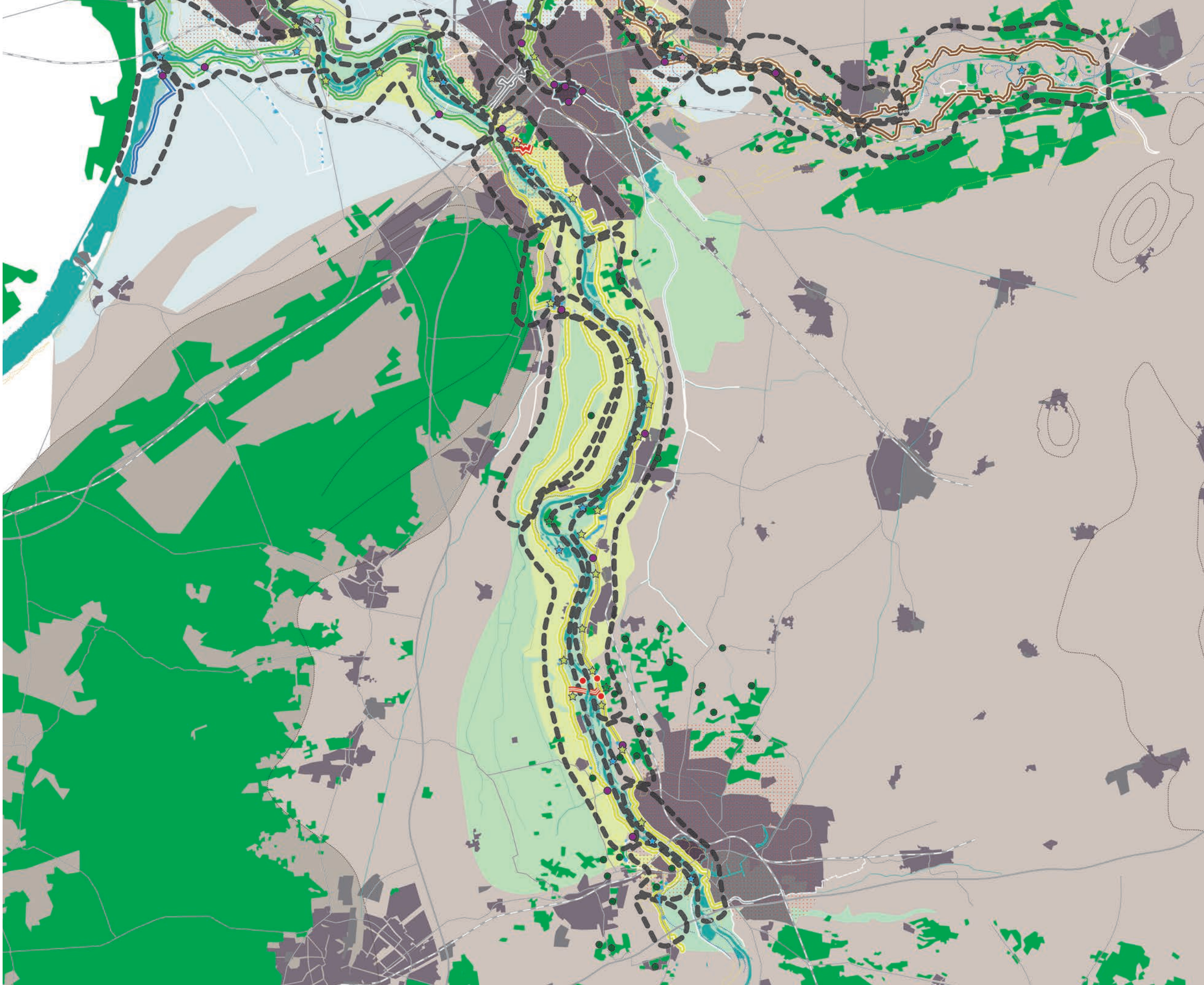

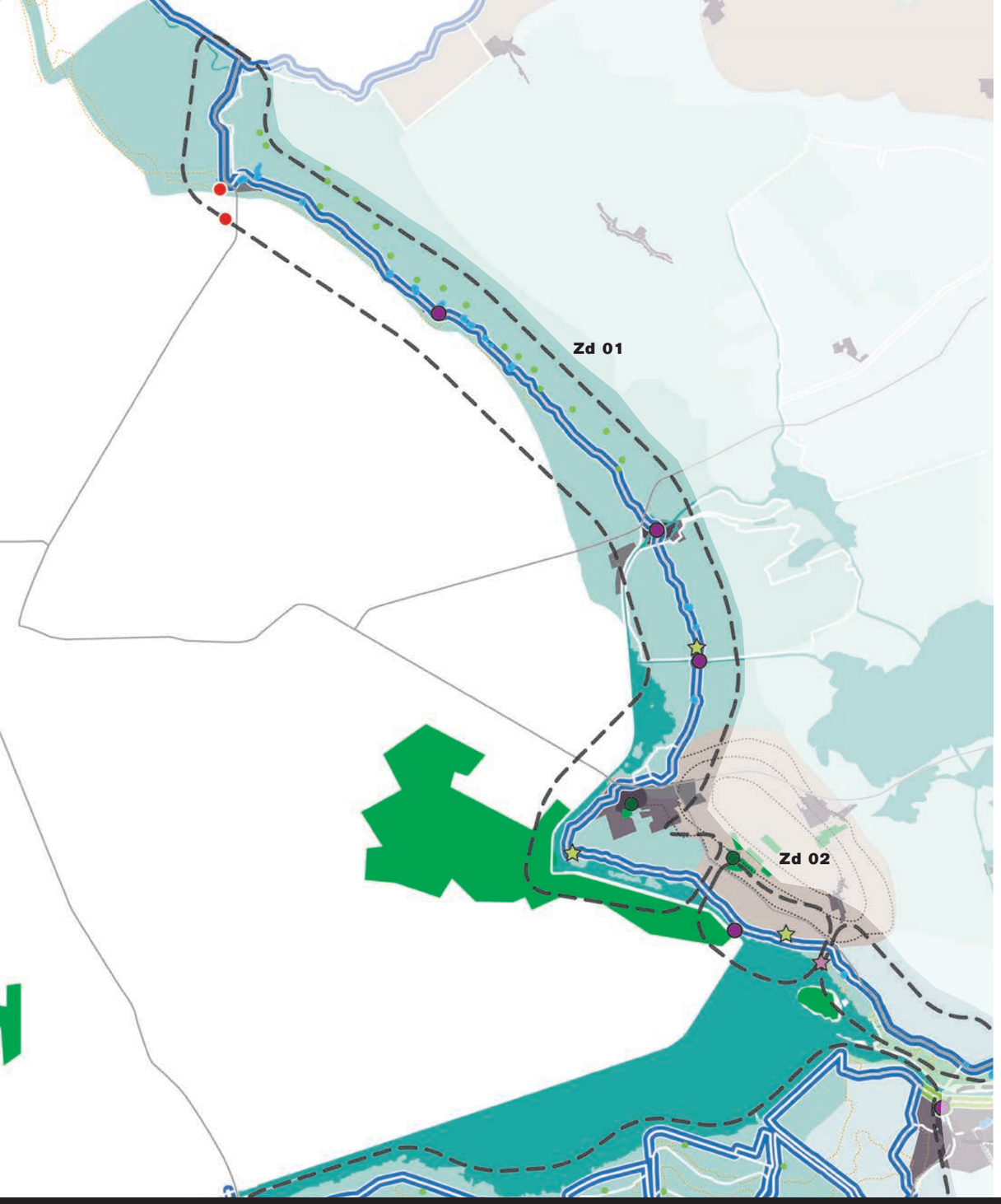

Zd 01 Blokzijlerzeedijk

Karakteristiek: Voormalige Zuiderzeedijk op de grens van de NO-polder en de Wieden & Weerribben

Waardering RK: Hoog; grotendeels authentieke dijk, die sinds de jaren '30 niet meer grootschalig is versterkt

Familie van dijken
- Zeedijk
- Usseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse Usseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functionele en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Zd 02 Wendelerdijk

Karakteristiek: Zeedijk op de rand van de stuwwal

Waardering RK: Hoog; grotendeels authentieke dijk

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functionele en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Delta van IJssel en Vecht

Families van dijken
- Zuiderzeedijken
- Dijken van de IJsseldelta
- Dijken van het Zwartewater
- Dijken van de Sallandse IJssel
- Dijken van de benedenloop van de Vecht
- Dijken van de middenloop van de Vecht

Gevarieerde reliëfrijke ondergrond
- Kwelderwal
- Stuwwal
- Kronkelwaard
- Rivierduin

Herkenbare riviertrajecten
- Hoofdloop rivier
- Nevengeul / Hank / Kreek
- Historische rivierloop

Natuurlijk karakter
- Stroomdalflora
- Kievitsbloemhooilanden
- Eeuwenoude bossen
- Dynamische riviernatuur

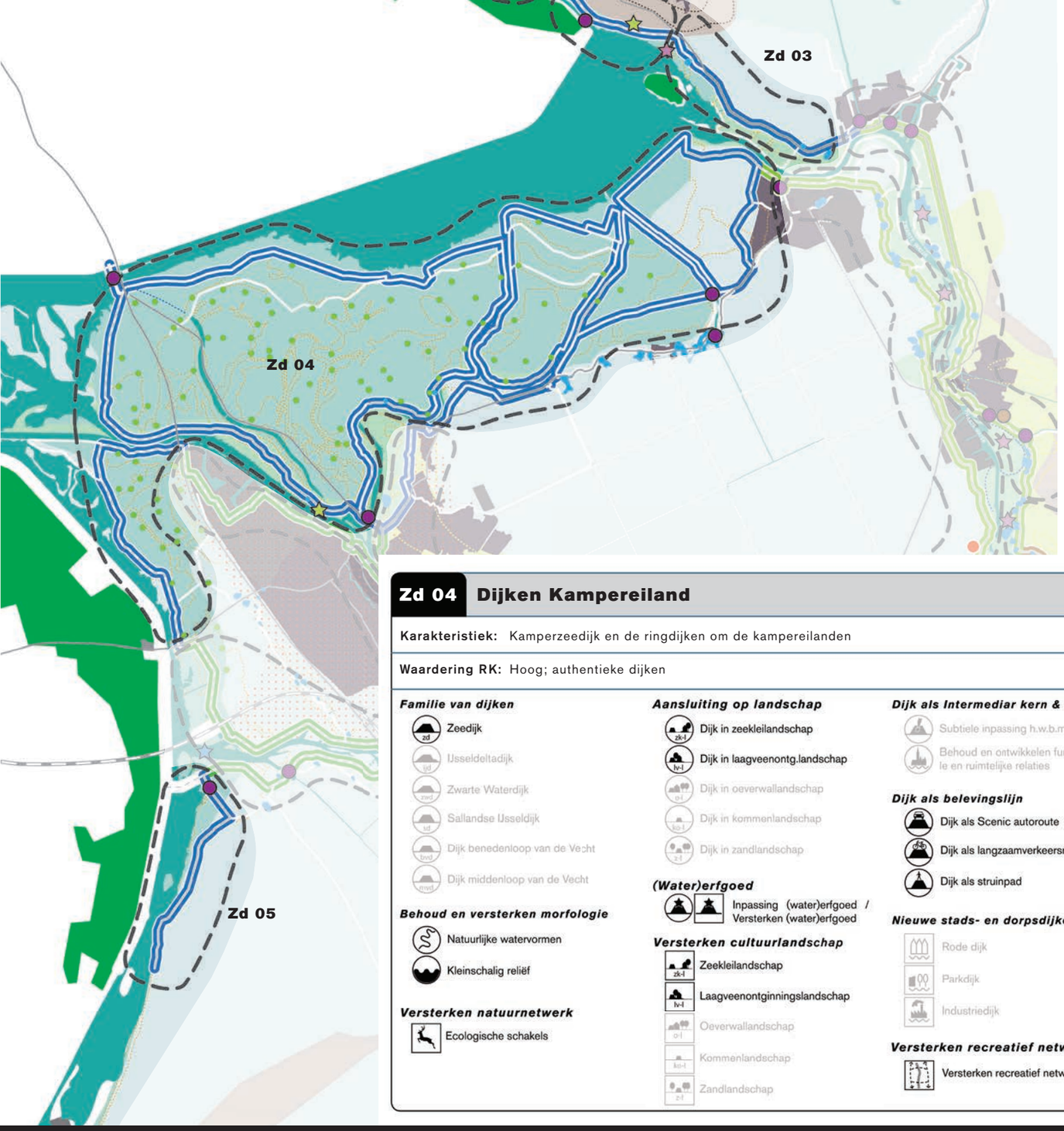

Zd 03 Oppen Swolle

Karakteristiek: Dijk als historische verbinding door het open landschap langs het Zwarte Water

Waardering RK: Middel; dijk deels rechtgetrokken, N331 heeft grote impact op de dijk (profiel, aansluitingen)

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Zd 04 Dijken Kampereiland

Karakteristiek: Kamperzeedijk en de ringdijken om de kampereilanden

Waardering RK: Hoog; authentieke dijken

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Zd 05 Kamperveen e.o.

Karakteristiek: Voormalige zuiderzeedijken langs het Drontermeer

Waardering RK: Hoog; authentieke dijk

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Landschapsmozaïek

Variatie aan dijklandschappen
- Zeekleilandschap
- Laagveenlandschap
- Laagveenontginningen
- Zandlandschap (essen en hoeven)
- Rivierlandschap - oeverwal
- Rivierlandschap - komgrond
- Rivierlandschap - uiterwaard

Strijd tegen het water
- Overige (historische) kering
- Kolk
- Watererfgoed (dijkstoelhuisje, gemaal, sluis)
- Terp

Unieke rivierlandgoederen
- Landgoed

Verdedigingslinies
- Fort / Schans

Industrieel erfgoed
- Steenfabriek / Molen / etc

Dijk als as voor ontwikkeling

Afwisseling dynamiek - luwte
- Dynamisch stedelijk gebied

Historische waterfronten
- Hanzestad
- Historische stad aan de dijk

Historische dijklinten
- Historisch dorp aan de dijk
- Historisch dijklint

Dijk als verbinding
- Versnelde dijk
- Luwe dijk
- Fiets / wandeldijk
- Ontoegankelijke dijk

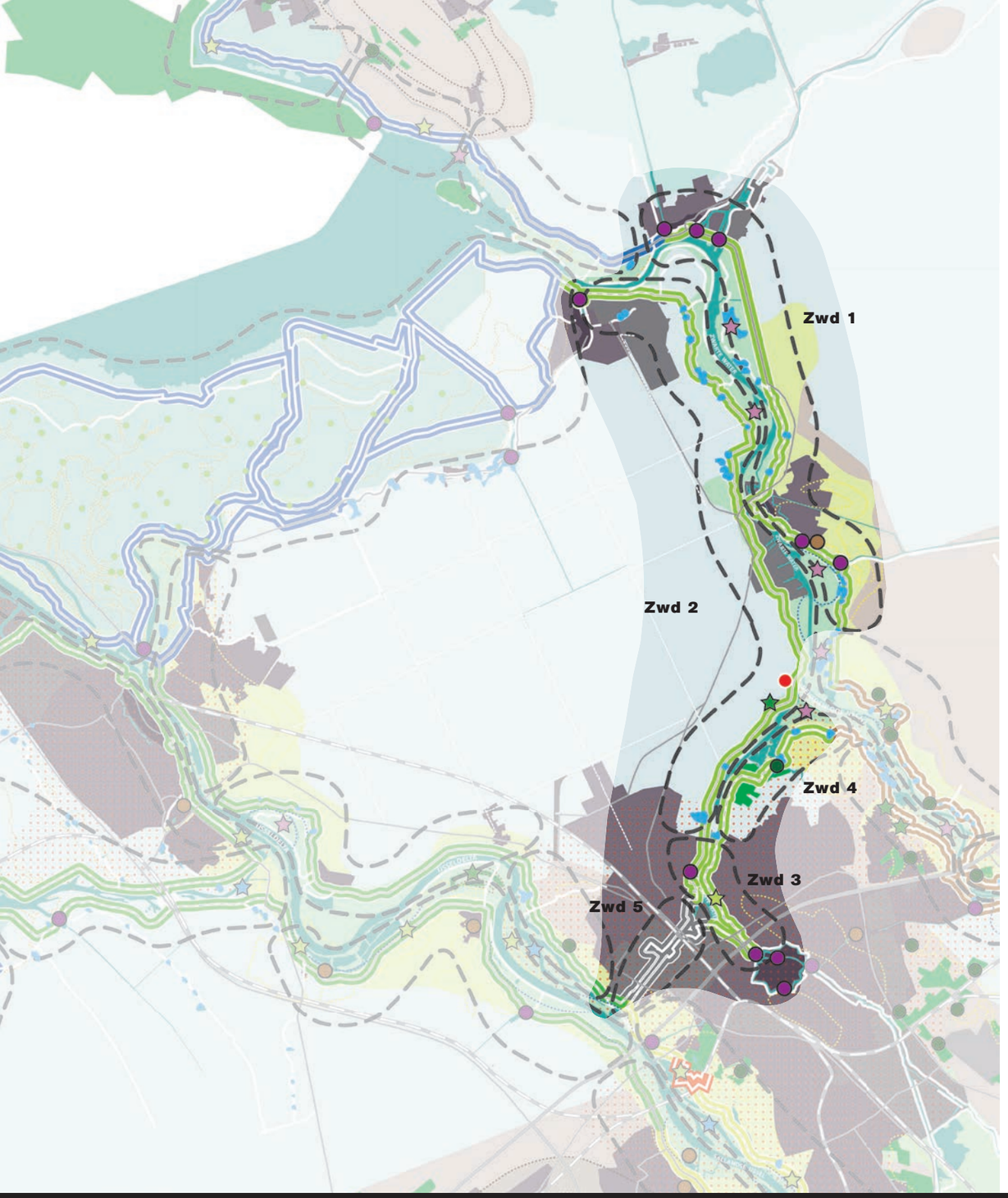

Zwd 1 Zwartsluis - Hasselt e.o.

Karakteristiek: Dijk langs de laagveenontginningen over de oeverwal tussen Zwartsluis en Holte

Waardering RK: Hoog; authentiek profiel en trace m.u.v. situatie Zwartsluis (laag) en Sluizerdijk (middel)

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functionele en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Zwd 2 Genemuiden - Stadshagen

Karakteristiek: Dijk langs de oostrand van Polder Mastenbroek

Waardering RK: Hoog; authentiek profiel en tracé m.u.v. bedrijventerrein Hasselt en Genemuiden (laag)

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functionele en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Delta van IJssel en Vecht

Families van dijken
- Zuiderzeedijken
- Dijken van de IJsseldelta
- Dijken van het Zwartewater
- Dijken van de Sallandse IJssel
- Dijken van de benedenloop van de Vecht
- Dijken van de middenloop van de Vecht

Gevarieerde reliëfrijke ondergrond
- Kwelderwal
- Stuwwal
- Kronkelwaard
- Rivierduin

Herkenbare riviertrajecten
- Hoofdloop rivier
- Nevengeul / Hank / Kreek
- Historische rivierloop

Natuurlijk karakter
- Stroomdalflora
- Kievitsbloemhooilanden
- Eeuwenoude bossen
- Dynamische riviernatuur

Zwd 3 Zwartewaterdijk Zwolle

Karakteristiek: Dijken binnen het stedelijk weefsel van Zwolle

Waardering RK: Laag; dijk lastig herkenbaar, veel 'achterkant-situaties'

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Zwd 4 Langeholte e.o.

Karakteristiek: Dijk op enige afstand van de noordelijke stadsrand van Zwolle

Waardering RK: middel; dijk beperkt toegankelijk

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Zwd 5 Kanaaldijk Zwolle

Karakteristiek: Kering langs het Zwolle-IJsselkanaal

Waardering RK: Laag; dijken niet herkenbaar, ontoegankelijk, achterkant-situaties

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Landschapsmozaïek

Variatie aan dijklandschappen
- Zeekleilandschap
- Laagveenlandschap
- Laagveenontginningen
- Zandlandschap (essen en hoeven)
- Rivierlandschap - oeverwal
- Rivierlandschap - komgrond
- Rivierlandschap - uiterwaard

Strijd tegen het water
- Overige (historische) kering
- Kolk
- Watererfgoed (dijkstoelhuisje, gemaal, sluis)
- Terp

Unieke rivierlandgoederen
- Landgoed

Verdedigingslinies
- Fort / Schans

Industrieel erfgoed
- Steenfabriek / Molen / etc

Dijk als as voor ontwikkeling

Afwisseling dynamiek - luwte
- Dynamisch stedelijk gebied

Historische waterfronten
- Hanzestad
- Historische stad aan de dijk

Historische dijklinten
- Historisch dorp aan de dijk
- Historisch dijklint

Dijk als verbinding
- Versnelde dijk
- Luwe dijk
- Fiets / wandeldijk
- Ontoegankelijke dijk

Vd 01 Genne - Haerst

Karakteristiek: Dijk langs de verstilde buurtschappen Genne en Haerst

Waardering RK: Hoog; authentiek profiel en tracé

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functionele en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Vd 02 Hessenpoort e.o.

Karakteristiek: Dijk langs het nieuwe bedrijventerrein ten noorden van de Vecht

Waardering RK: Middel; grotendeels authentiek profiel en tracé, dijk niet toegankelijk

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functionele en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

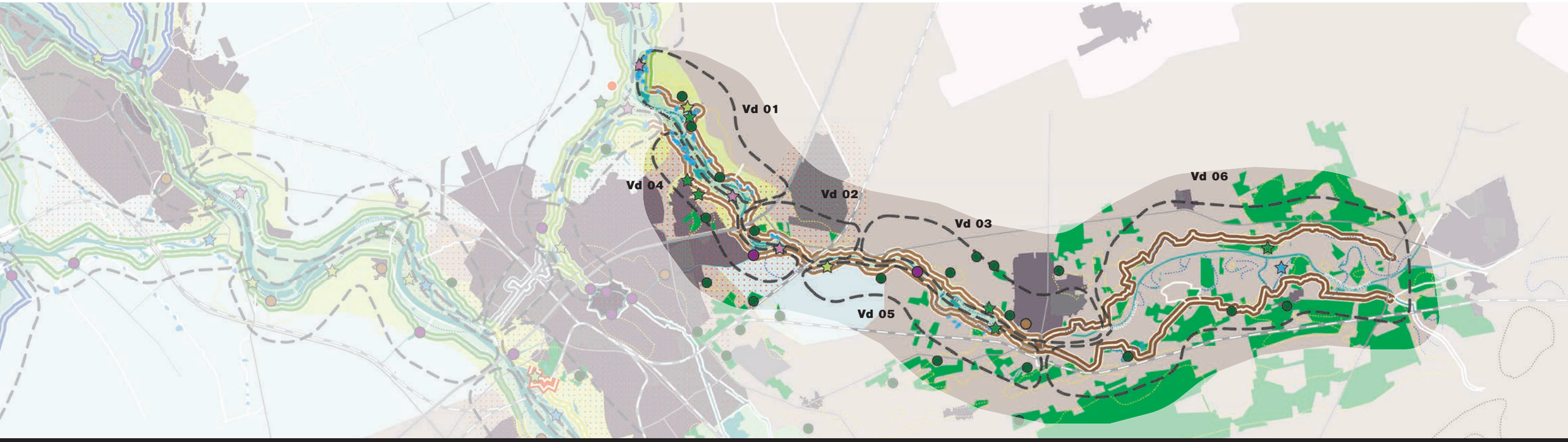

Delta van IJssel en Vecht

Families van dijken
- Zuiderzeedijken
- Dijken van de IJsseldelta
- Dijken van het Zwartewater
- Dijken van de Sallandse IJssel
- Dijken van de benedenloop van de Vecht
- Dijken van de middenloop van de Vecht

Gevarieerde reliëfrijke ondergrond
- Kwelderwal
- Stuwwal
- Kronkelwaard
- Rivierduin

Herkenbare riviertrajecten
- Hoofdloop rivier
- Nevengeul / Hank / Kreek
- Historische rivierloop

Natuurlijk karakter
- Stroomdalflora
- Kievitsbloemhooilanden
- Eeuwenoude bossen
- Dynamische riviernatuur

Vd 03 Broekhuizen - Dalfsen

Karakteristiek: Dijk langs de heideontginningen langs de Vecht

Waardering RK: Middel; dijk niet toegankelijk, dijk ligt 'verweesd' in het landschap

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Vd 04 Agnietenberg

Karakteristiek: Bebost rivierduin langs de noordoostelijke stadsrandzone van Zwolle

Waardering RK: Hoog: Rivierduinlandschap met hoge landschappelijke, ecologische en cultuuthistorische waarde

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Vd 05 Zuidelijke Vechtdijk

Karakteristiek: Dijk langs de laagveenontginningen en over de zandgronden tussen Zwolle en Dalfsen

Waardering RK: Middel: deels ontoegankelijke dijk, ligt 'verweesd' in het landschap

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Vd 06 Dalfsen - Ommen

Karakteristiek: Lage kade of onzichtbare dijk over de hoge gronden aan weerszijden van de Vecht

Waardering RK: Hoog: Kade door een uitermate gaaf en authentiek Landschap

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Landschapsmozaïek

Variatie aan dijklandschappen
- Zeekleilandschap
- Laagveenlandschap
- Laagveenontginningen
- Zandlandschap (essen en hoeven)
- Rivierlandschap - oeverwal
- Rivierlandschap - komgrond
- Rivierlandschap - uiterwaard

Strijd tegen het water
- Overige (historische) kering
- Kolk
- Watererfgoed (dijkstoelhuisje, gemaal, sluis)
- Terp

Unieke rivierlandgoederen
- Landgoed

Verdedigingslinies
- Fort / Schans

Industrieel erfgoed
- Steenfabriek / Molen / etc

Dijk als as voor ontwikkeling

Afwisseling dynamiek - luwte
- Dynamisch stedelijk gebied

Historische waterfronten
- Hanzestad
- Historische stad aan de dijk

Historische dijklinten
- Historisch dorp aan de dijk
- Historisch dijklint

Dijk als verbinding
- Versnelde dijk
- Luwe dijk
- Fiets / wandeldijk
- Ontoegankelijke dijk

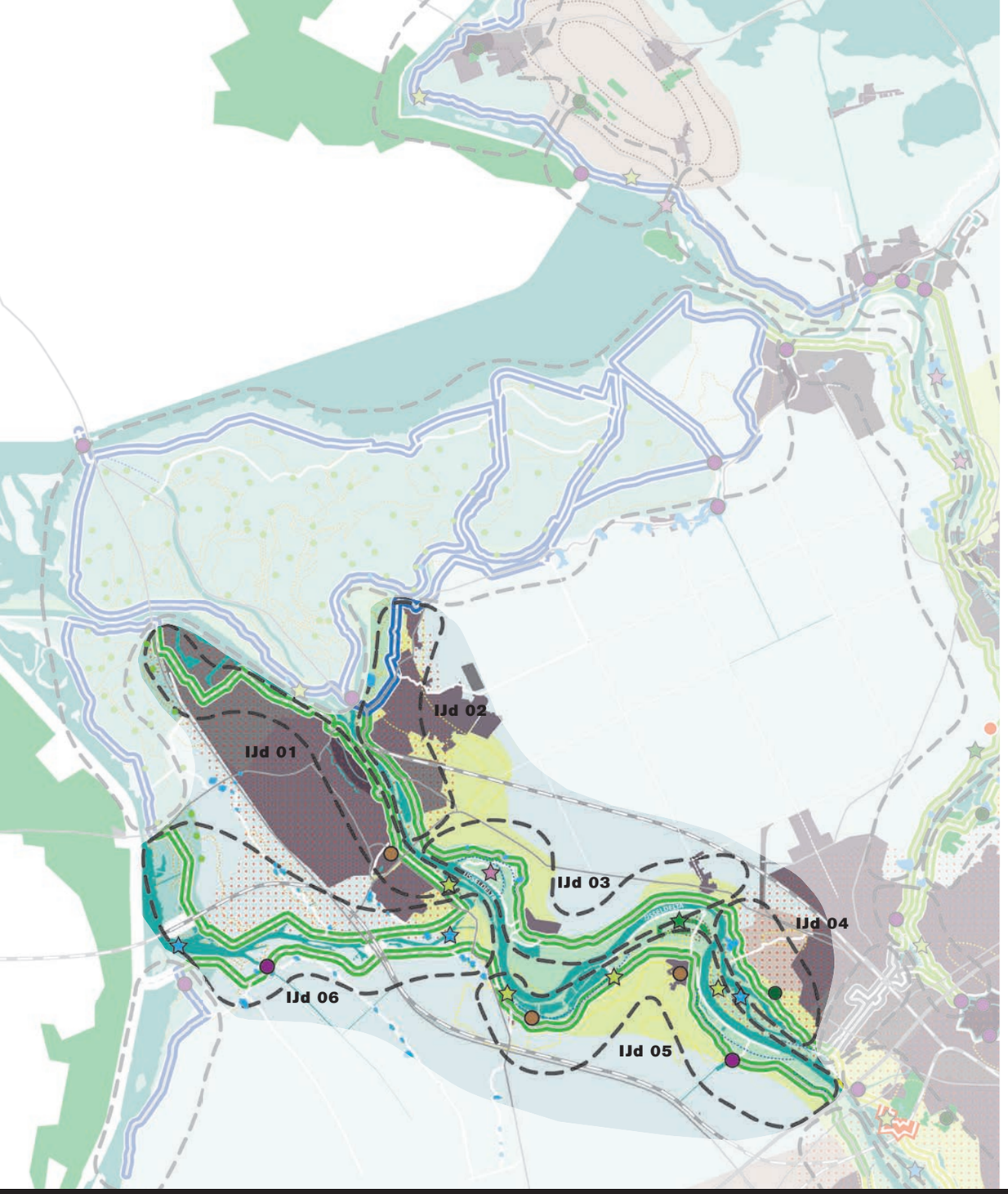

IJd 01 Stadsdijk Kampen

Karakteristiek: Dijk langs het historische waterfront en door het bedrijventerrein van Kampen

Waardering RK: Binnenstad is hoog, elders midddel en laag (tuimeldijkprofiel, bedrijventerrein)

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

IJd 02 IJsselmuiden - Grafhorst

Karakteristiek: Dijk langs het de stads- en dorpsranden van IJsselmuiden en Grafhorst

Waardering RK: Laag; autoweg op dijk als barrière tussen bebouwing en rivier, rommelige achterkant situaties

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Delta van IJssel en Vecht

Families van dijken
- Zuiderzeedijken
- Dijken van de IJsseldelta
- Dijken van het Zwartewater
- Dijken van de Sallandse IJssel
- Dijken van de benedenloop van de Vecht
- Dijken van de middenloop van de Vecht

Gevarieerde reliëfrijke ondergrond
- Kwelderwal
- Stuwwal
- Kronkelwaard
- Rivierduin

Herkenbare riviertrajecten
- Hoofdloop rivier
- Nevengeul / Hank / Kreek
- Historische rivierloop

Natuurlijk karakter
- Stroomdalflora
- Kievitsbloemhooilanden
- Eeuwenoude bossen
- Dynamische riviernatuur

IJd 03 Wilsum e.o.

Karakteristiek: Dijk op de grens van de IJssel en Polder Mastenbroek

Waardering RK: Middel; relatief authentieke dijk met karakteristiek profiel (deels flauw buitentalud)

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

IJd 04 Westenholte

Karakteristiek: Recent verlegde nieuwe dijk langs de noordwestelijke stadsrandzone van Zwolle

Waardering RK: Middel; voorzetting van IJsseldeltaprofiel, nieuwe functies langs de dijk (landgoed, stadsboerderij)

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

IJd 05 Zalkerdijk

Karakteristiek: Verstilde dijk tussen Kampen en Zwolle

Waardering RK: Middel; authentieke dijk met hier en daar (tuimeldijk)oplossingen die afbreuk doen aan continuïteit

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

IJd 06 Noordelijke en zuidelijke Bypass-dijk

Karakteristiek: Nieuwe dijken langs het Reevediep, Noordelijke dijk vormt onderdeel toek. stadsrand van Kampen

Waardering RK: Middel; voortzetting IJsseldeltaprofiel, nieuwe functies langs de dijk (woonwijk, jachthaven)

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Landschapsmozaïek

Variatie aan dijklandschappen
- Zeekleilandschap
- Laagveenlandschap
- Laagveenontginningen
- Zandlandschap (essen en hoeven)
- Rivierlandschap - oeverwal
- Rivierlandschap - komgrond
- Rivierlandschap - uiterwaard

Strijd tegen het water
- Overige (historische) kering
- Kolk
- Watererfgoed (dijkstoelhuisje, gemaal, sluis)
- Terp

Unieke rivierlandgoederen
- Landgoed

Verdedigingslinies
- Fort / Schans

Industrieel erfgoed
- Steenfabriek / Molen / etc

Dijk als as voor ontwikkeling

Afwisseling dynamiek - luwte
- Dynamisch stedelijk gebied

Historische waterfronten
- Hanzestad
- Historische stad aan de dijk

Historische dijklinten
- Historisch dorp aan de dijk
- Historisch dijklint

Dijk als verbinding
- Versnelde dijk
- Luwe dijk
- Fiets / wandeldijk
- Ontoegankelijke dijk

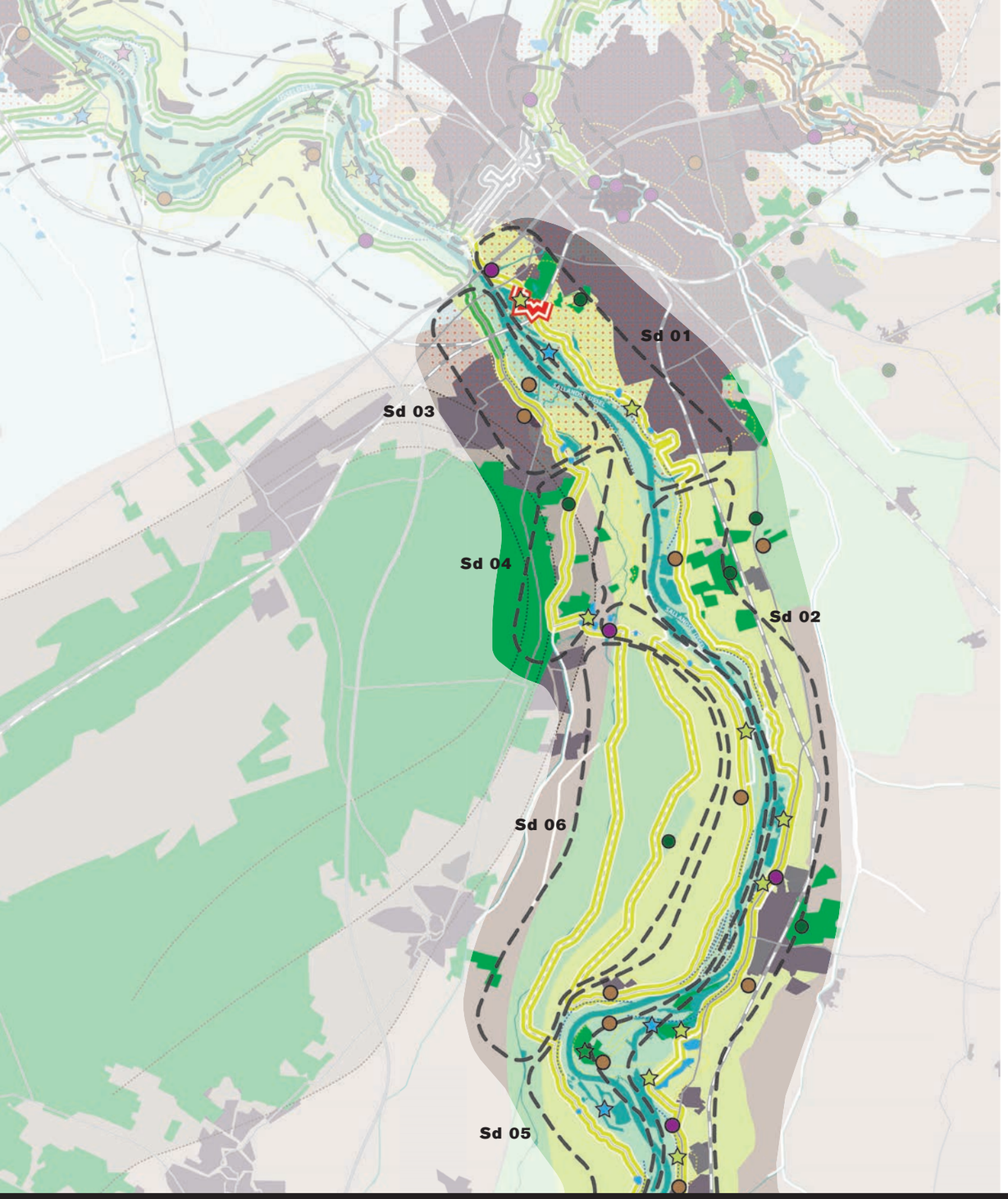

Sd 01 Schellerdijk

Karakteristiek: Dijk langs de westelijke stadsrandzone van Zwolle

Waardering RK: Middel: grotendeels toegankelijk dijk, authentiek tracé en profiel

Familie van dijken
- Zeedijk
- Usseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- **Sallandse IJsseldijk**
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- **Dijk in oeverwallandschap**
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- **Dijk als langzaamverkeersroute**
- **Dijk als struinpad**

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- **Parkdijk**
- **Industriedijk**

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Sd 02 Olst - Wijhe

Karakteristiek: Dijk als regionale verbinding over de oeverwal

Waardering RK: Middel: Panorama voor automobilist, weinig ruimte voor langzaamverkeer, rechtgetrokken dijktracé

Familie van dijken
- Zeedijk
- Usseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- **Sallandse IJsseldijk**
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- **Dijk in oeverwallandschap**
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- **Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen**
- **Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties**

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- **Dijk als langzaamverkeersroute**
- **Dijk als struinpad**

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- **Parkdijk**
- **Industriedijk**

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Delta van IJssel en Vecht

Families van dijken
- Zuiderzeedijken
- Dijken van de IJsseldelta
- Dijken van het Zwartewater
- Dijken van de Sallandse IJssel
- Dijken van de benedenloop van de Vecht
- Dijken van de middenloop van de Vecht

Gevarieerde reliëfrijke ondergrond
- Kwelderwal
- Stuwwal
- Kronkelwaard
- Rivierduin

Herkenbare riviertrajecten
- IJSSEL Hoofdloop rivier
- Nevengeul / Hank / Kreek
- Historische rivierloop

Natuurlijk karakter
- Stroomdalflora
- Kievitsbloemhooilanden
- Eeuwenoude bossen
- Dynamische riviernatuur

Sd 03 Stadsdijk Hattem

Karakteristiek: Dijk langs de (toekomstige) stadsranden van Hattem

Waardering RK: Laag: autoweg heeft grote impact op de vorm van de dijk, dijk als barrière tussen kern en rivier

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Sd 04 Apeldoorns kanaal

Karakteristiek: Kanaaldijk langs de de flanken van de Veluwe

Waardering RK: Hoog: karakteristieke kanaaldijk

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Sd 05 Westelijke IJsseldijk

Karakteristiek: Dijk over de luwe westflank van de IJssel

Waardering RK: Hoog: Grotendeels authentieke oeverwaldijk

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Sd 06 Westelijke IJsseldijk

Karakteristiek: Nieuwe dijken langs de hoogwatergeul

Waardering RK: Middel: Toegankelijke dijk, continue profiel, nieuw tracé

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Landschapsmozaïek

Variatie aan dijklandschappen
- Zeekleilandschap
- Laagveenlandschap
- Laagveenontginningen
- Zandlandschap (essen en hoeven)
- Rivierlandschap - oeverwal
- Rivierlandschap - komgrond
- Rivierlandschap - uiterwaard

Strijd tegen het water
- Overige (historische) kering
- Kolk
- Watererfgoed (dijkstoelhuisje, gemaal, sluis)
- Terp

Unieke rivierlandgoederen
- Landgoed

Verdedigingslinies
- Fort / Schans

Industrieel erfgoed
Steenfabriek / Molen / etc

Dijk als as voor ontwikkeling

Afwisseling dynamiek - luwte
- Dynamisch stedelijk gebied

Historische waterfronten
- Hanzestad
- Historische stad aan de dijk

Historische dijklinten
- Historisch dorp aan de dijk
- Historisch dijklint

Dijk als verbinding
- Versnelde dijk
- Luwe dijk
- Fiets / wandeldijk
- Ontoegankelijke dijk

Sd 07

Sd 08

Sd 09

Sd 10

Delta van IJssel en Vecht

Families van dijken
- Zuiderzeedijken
- Dijken van de IJsseldelta
- Dijken van het Zwartewater
- Dijken van de Sallandse IJssel
- Dijken van de benedenloop van de Vecht
- Dijken van de middenloop van de Vecht

Gevarieerde reliëfrijke ondergrond
- Kwelderwal
- Stuwwal
- Kronkelwaard
- Rivierduin

Herkenbare riviertrajecten
- IJSSEL Hoofdloop rivier
- Nevengeul / Hank / Kreek
- Historische rivierloop

Natuurlijk karakter
- Stroomdalflora
- Kievitsbloemhooilanden
- Eeuwenoude bossen
- Dynamische riviernatuur

Sd 07 De Haere en Rande

Karakteristiek: Dijk langs de landgoederen

Waardering RK: Middel: fraai landgoederenlandschap, dijk als barrière binnen- en buitendijks

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Sd 08 Stadsdijk Deventer

Karakteristiek: Dijk langs het historische waterfront, stedelijke uitbreidingen en bedrijventerrein van Deventer

Waardering RK: Hist. waterfront Hoog, Bedrijventerrein Laag (Achterkanten)

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Sd 09 de Worp e.o.

Karakteristiek: Parkdijk aan de 'overzijde' van de IJssel

Waardering RK: Middel: Fraai landschap (uiterwaarden, Worpplantsoen), deels afwijkend tuimeldijkprofiel

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Sd 10 Wilpsedijk

Karakteristiek: Dijk langs de Middenijssel

Waardering RK: Middel: breed profiel, dijk hier en daar rechtgetrokken

Familie van dijken
- Zeedijk
- IJsseldeltadijk
- Zwarte Waterdijk
- Sallandse IJsseldijk
- Dijk benedenloop van de Vecht
- Dijk middenloop van de Vecht

Behoud en versterken morfologie
- Natuurlijke watervormen
- Kleinschalig reliëf

Versterken natuurnetwerk
- Ecologische schakels

Aansluiting op landschap
- Dijk in zeekleilandschap
- Dijk in laagveenontg.landschap
- Dijk in oeverwallandschap
- Dijk in kommenlandschap
- Dijk in zandlandschap

(Water)erfgoed
- Inpassing (water)erfgoed / Versterken (water)erfgoed

Versterken cultuurlandschap
- Zeekleilandschap
- Laagveenontginningslandschap
- Oeverwallandschap
- Kommenlandschap
- Zandlandschap

Dijk als Intermediar kern & rivier
- Subtiele inpassing h.w.b.maatregelen
- Behoud en ontwikkelen functione-le en ruimtelijke relaties

Dijk als belevingslijn
- Dijk als Scenic autoroute
- Dijk als langzaamverkeersroute
- Dijk als struinpad

Nieuwe stads- en dorpsdijken
- Rode dijk
- Parkdijk
- Industriedijk

Versterken recreatief netwerk
- Versterken recreatief netwerk

Landschapsmozaïek

Variatie aan dijklandschappen
- Zeekleilandschap
- Laagveenlandschap
- Laagveenontginningen
- Zandlandschap (essen en hoeven)
- Rivierlandschap - oeverwal
- Rivierlandschap - komgrond
- Rivierlandschap - uiterwaard

Strijd tegen het water
- Overige (historische) kering
- Kolk
- Watererfgoed (dijkstoelhuisje, gemaal, sluis)
- Terp

Unieke rivierlandgoederen
- Landgoed

Verdedigingslinies
- Fort / Schans

Industrieel erfgoed
- Steenfabriek / Molen / etc

Dijk als as voor ontwikkeling

Afwisseling dynamiek - luwte
- Dynamisch stedelijk gebied

Historische waterfronten
- Hanzestad
- Historische stad aan de dijk

Historische dijklinten
- Historisch dorp aan de dijk
- Historisch dijklint

Dijk als verbinding
- Versnelde dijk
- Luwe dijk
- Fiets / wandeldijk
- Ontoegankelijke dijk

BRONNEN

Bij het opstellen van het Ruimtelijke Perspectief is gebruik gemaakt van een grote hoeveelheid boeken, beleidsrapporten en digitale informatie. Hier onder volgt een overzicht van de meest relevante documenten.

Cultuurhistorische Atlas van de Vecht, Jan Neefjes e.a., 2011

De Hottinger-atlas van Noord en Oost-Nederland, Heveskes uitgevers, 2003

Dijken van Nederland, Lola landscape architects, 2014

Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit IJssel, Bosch Slabbers, 2007

IJsselfront Ontwikkeling Dijkzone Olst Wijhe, Bosch Slabbers, 2017

Omgevingsvisie Overijssel Catalogus Gebiedskenmerken, Provincie Overijssel, 2009

Van de Hunnepe tot de Zee, Theo Spek e.a., 1996

Veilige IJssel, door de eeuwen heen, IJsselID & Ferdinand van Hemmen, 2014

Atlas van Overijssel: http://gisopenbaar.overijssel.nl/viewer/app/atlasvanoverijssel_basis/v1

Oude Vlissingseweg 1
Postbus 147
4330 AC Middelburg
T 0118 592288
F 0118 591233
zeeland@bosch-slabbers.nl
www.bosch-slabbers.nl